

Takva

REBİ'UL-ÂHİR 1448

MÜNAFIKLARIN
ÖZELLİKLERİ
- 8 -

**SÜREKLİ
BAHANE
ÜRETİRLER**

Bilal Özbuğday

Ortak Hüznümüz;
Rasulullah'ın (sav) Vefatı
Burak Gültepe

09

Karanlığı Yaran Sığınak:
Felak Suresi - 2
Salih Bağırhan

15

Soru-Cevap Köşesi
Hüseyin Oral

19

Ruanda Soykırımı ve Uluslararası
Toplumun Sessizliği
Burak Özdiğer

25

Rabbimiz Sonsuz Hikmet Sahibidir
Muhammed Fırat

الحكيم

30

Yüze Karşı Övgü,
Kalbe Karşı Tehdit
Ümmü Firdevs

34

Dijital Minimalizm
Burak Eryılmaz

38

Ayın
Kitabı

HZ.
MUHAMMED'İN
HAYATI
SALAHİYYAT VE İBRETLER
FATMA-İBİ MUSTAFA-İBİ ŞEHİD

41

beka

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, ancak Allah (cc) içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (cc) kimi hidayete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur. Salat ve selam da O'nun, bizlere rehber olması için gönderdiği peygamberi Muhammed'e (sav) olsun.

Bu ayki başyazımızda, münafıkların özelliklerinden biri olan sürekli bahane üretme hâlini ele alacağız. Her mazeret bahane değildir; asıl ölçü, insanın sorumluluklar karşısındaki samimiyetidir. Mümin, yapamadığı bir amelden dolayı üzülür; münafık ise bundan kurtulduğunu zanneder.

Bu ayki hadis köşemizde ümmetin ortak hüznü olan Rasulullah'ın (sav) vefatını ele alacağız. Onun vefatı, asırlar geçse de müminlerin gönlünde dinmeyen bir hüzündür. Bu yazımızda, Rasulullah'a (sav) olan sevgimizi ve onun ardından bize düşenleri hatırlayacağız.

Dergimizin içerisindeki, kıymetli yazarlarımızın, özenle hazırladıkları diğer yazılarımızı da okumanız ve faydalanmanız ümidiyle...

Başarı Allah'tandır.
Velhamdulillahi Rabbil âlemin...

Editör

Sürekli Bahane Üretirler

Bilal Özbuğday

Sürekli olarak bahane üretmeleri münafıkların özelliklerinden birisidir. Bu özellik Yahudilerin de özelliklerinden idi. Bahanecilik insanın aslı olmayan şeyleri köpürtmek kastıyla kendisine yüklenen sorumluluktan kaçmasıdır. Bahanecilik ile hakiki mazeret sahibi olmak arasında ince farklar vardır. Sadık bir insanın bir müslümanın da zaman zaman bazı mazeretleri olabilir. Mazeretinden dolayı sorumluluklarını aksatmak zorunda kalabilir. Sadık müslüman ile münafık arasındaki temel fark; onların geçmişte sürdürdükleri hallerinde saklıdır. Eğer kişi sürekli işten sıvışmak gayesiyle yapıyor ise bahanecidir. Ancak geçmişinde sıvışıp kaydardığı hiç vaki olmayan bir kişinin bir sorumluluğunu geçerli bir mazeret ile yapamaması bahanecilik değildir. Başka bir husus da şudur ki; münafık bir kişi kaydardığından kendisini kârda zannederken mümin kişi yapmadığı, geri kaldığı bir amelden dolayı son derece mahzun olur.

Allah azze ve celle şöyle buyurmaktadır;

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

"Onlardan 'Bana izin ver, beni fitneye (isyana) sevk etme' diyen de vardır. Bilesiniz ki onlar (böyle diyerek) fitnenin ta içine düştüler. Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır."¹

Bu ayet Tebük gazvesi zamanında inmiş olan bir ayettir. Allah Rasulü (sav) hiç adeti olmadığı üzere ilk defa gideceği bir savaşı açık etmişti. Allah (azze ve celle) bununla müminler içerisindeki münafıkları ortaya çıkarmak için bir imtihan, bir sınavı takdir etmişti.

Kur'an'da bu gazve için zorluk gazvesi denilmiştir. Çünkü hem gidilecek mesafe hem şartlar hem de düşman ciddi manada amansızdı. Rumlara karşı yüzlerce kilometre ötede Medine'de işleri almış başını gitmiş iken sıcak bir ayda ordunun da birçok eksikliği mevcut iken böylesi bir savaş söz konusuydu.

Kimi münafıklar Rum kadınlarının güzelliği ile fitneye düşmeyi, kimisi Medine'de hasat edilmeyi bekleyen hurmaları, kimileri de kendisini çok da zorlamayan hastalıklarını bahane etmek suretiyle ordu-dan geri kalmayı tercih ettiler.

Bahaneciliğin vasıfları arasında şöyle bir durum vardır; bahane olduğu gibi zikredilmez. Aksi takdirde mertçe davranılmış olur. Bundan dolayı bahanelere sığınacak olan insan bahanesine güzel bir kılıf geçirmek zorundadır. Bu kılıf aynı zamanda şer'i bir gerekçe olmalıdır.

Ayette münafıkların zikrettiği bahaneye bakarsak söyledikleri gerekçe, şer'i bir gerekçe ile süslenilmiştir. "Kadınlar ümmetin fitnelerindendir, dolayısıyla acem kadınlarını görmek bizim için bir fitne olabilir. Kadınlar hususunda bizleri fitneye düşürme" demektedirler. Savaşmak istemediklerinden değil! Korkak olduklarından hiç değil! Tüm gayeleri gözlerini haramdan korumak, zinaya düşmemek!

Bu konuya delil olması açısından, sürekli mazeret ileri süren insanlar olmasının daha iyi anlaşılması için şu ayetleri de zikretmek yerindedir. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

¹ (Tevbe, 49.)

"Onlara döndüğünüzde size mazeret beyan edeceklerdir. De ki: Mazeret beyan etmeyin. Size kesinlikle inanmayız. Çünkü Allah bize sizin durumunuzu bildirdi. Bundan böyle davranışlarınızı Allah da Rasulü de görecektir. Sonra hepiniz, gaybı da görülen âlemi de bilene döndürüleceksiniz de yapmakta olduğunuz şeyleri size haber verecek."²

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكَفَرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

"İki topluluğun (ordunun) karşılaştığı günde başınıza gelen musibet Allah'ın izniyledir. Bu da müminleri ortaya çıkarması ve münafıklık yapanları belli etmesi içindi. Onlara (münafıklara), "Gelin, Allah yolunda savaşın veya savunmaya geçin" denildi de onlar, "Eğer savaşmayı bilseydik, arkanızdan gelirdik" dediler. Onlar o gün, imandan çok küfre yakın idiler. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Oysa Allah, içlerinde gizledikleri şeyi çok iyi bilmektedir."³

Benzeri bir durum bir başka savaşta yine meydana gelmişti. Yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi sıradan geçerli bir mazeret olmuş olsaydı bu onlarda ahlak haline dönüşmezdi. Geçersiz olan mazeretleri sürekli dile getirmeleri onları bahaneci yapmıştı. Bahanecilik sürekli bahane üretme halidir.

Bazen meşguliyetlerin insanı bazı işlerden alıkoyması normaldir. Ancak bahanecilik sürekli olan bir husustur. Yani insanın sorumluluklarını özellikle de toplumsal görevlerini yapacağında sürekli mazeretler üretmesi ya da suni, basit çok da önemli olmayan mazeretleri öne atarak işlerden kendisini soyutlamasıdır. Yani bu durumun sürekli olması ve yapay bahaneler olması gerekir.

Bahaneci bir insan ile mazeret sahibi bir insanı şu şekilde ayırt ederiz; kişinin genel halinin ne olduğuna bakılmalıdır. Sürekli mazeret üreten kimse ile bir hastalık ya da ciddi bir olayın kendisini işten alıkoyduğu kimse aynı değildir.

Osman (ranh) ile münafıkları birbirinden ayırt eden şey ne idi? Osman (ranh) da Bedir savaşına katılamamıştı. Ancak onu geri bırakan şey suni bir bahane değildi. Ya da kendi ürettiği bir bahane değildi. Ama münafıklar mazeret sayılamayacak kadar basit şeyleri mazeret olarak öne sürmekte ve sıvışmakta idiler. Suni olmasından da anlaşılacağı üzere bahanelerine kılıf bulmaları da onların kötü niyetlerini göstermektedir.

Ayırt edebilmek için bir başka rivayeti burada zikredebiliriz;

Ebu Abdullah Cabir İbn Abdullah el-Ensari (radiyallahu anhuma) şöyle rivayet etmiştir: "Bir gazvede Allah Rasulü (sav) ile beraberdik. Allah Rasulü (sav) şöyle buyurdu; "Gerçekten Medine'de öyle adamlar var ki siz bir yolda yürür veya bir vadiyi geçerseniz sizinle beraberdirler. Kendilerini hastalık hapsetmiştir."

Bir başka rivayette "Ecirde size iştirak etmişlerdir" buyurmuştur.

Enes b. Malik'den (ranh) rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Nebi (sav) ile birlikte Tebuk Gazvesi'nden dönüyorduk. Şöyle buyurdu: "Arkamızda Medine'de birtakım topluluklar vardır ki biz bir dağ yolunda, dere içinde her yürüyüşümüzde, muhakkak o Medine'dekiler de yürüyüşte bizimle beraberdirler. Onları burada bulunmaktan özür alıkoymuştur."⁴

⁴ (Buhari, Müslim.)

² (Tevbe, 94.)

³ (Ali İmran, 167.)

Burada insanların geride kalmalarına rağmen ecre ortak olmaları söz konusu iken münafıkların geride kalmaları azap ile karşılık bulmuştur. Bunun sebebi insanların iç dünyalarındaki o işte ortaya koydukları niyettir. Geride kalmak tek başına değerlendirecek bir şey değildir. İnsanlar geçmişleri ile değerlendirilirler. Münafıklar her savaştan, her vazifeden sıvışmanın yollarını ararken, sadık müminler ise cihada çıkmadıklarından ya da infak edemediklerinden gözyaşı dökken adamlardır.

Bahaneci insanın bahaneci olup olmadığını onların hallerinden anlamak mümkündür. Çünkü yemin dahi etseler onların durumuna itibar edilmezken müminleri onlardan ayırt eden şey müminlerin dillerinden sadır olan şeyler değil, halleri ile yaptıkları şey idi.

Münafıkların bahaneleri Tebuk gazvesinde olduğu gibi Hendek savaşında da olmuştur. Onlar şöyle demişlerdi:

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ
فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا
عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا

"Hani onlardan bir grup 'Ey Yesrib (Medine) halkı! Sizin burada durmak imkânınız yok. Haydi geri dönün' demişti. Onlardan bir başka grup da 'Evlerimiz açık (korumasız)' diyerek Peygamberden izin istiyorlardı. Oysa evleri açık (korumasız) değildi. Onlar sadece kaçmak istiyorlardı.'"⁵

Bahaneci münafık insanlar işin aslını gizleyen insanlardır. Ne kendi nefislerine ne de insanlara olayların gerçek yüzünü itiraf etmezler, edemezler. Korkaklığın adını yoğunluk, konfor düşkünlüğünün adını sosyal izolasyon koymuşlardır. O kimseler asla kendilerinde bir sıkıntı ve problem görmezler, onlarda bir problem yoktur.

Problemlili olanlar, sıkıntı üretenler, kendilerinin sorumluluğunu yerine getirememelerinin tek sebebi dış etkenlerdir. Kendileri mükemmeldirler ancak işlerin yolunda gitmemesi ya da onların istenilen işleri yapamamalarının sebebi hep dış etkenlerdir.

Onlar küçük şeyleri büyüten bir yapıya sahiptirler. Çünkü bahanecilik küçük şeylerden beslenmeyi gerektirir. Her iş olduğundan büyük göstermek suretiyle onunla bir bahane üretmeye yeltenirler. Aksi takdirde her mazeret olduğu hal üzere kalsa herkes tarafından geçerli kabul edilmez. Bazen acındırmak suretiyle, bazen mızızlanmak suretiyle, bazen duygusal yaklaşımlar ile bazen de büyütme suretiyle bahane üretimine devam edilir.

İnsanoğlu alışmış olduğu standartlardan inmemek için bahaneler üretir. Bahaneciliğin temelinde kişinin kendi nefsinin üstün görmesi ve onu çok önemsemesi vardır.

Bahaneci insanlar aynı zamanda çifte standart sahibidirler. Bu onların menfaatçiliklerinden de kaynaklanmaktadır. Kendi lehlerine bir husus ile aleyhlerine olan bir hususu değerlendirme biçimleri aynı değildir. Kendilerine bir tavır ya da bir sertlik yapıldığında tahammül edemeyen insanlar başkalarına bunları yaparken hiç de merhamet sahibi değillerdir.

Bugün Müslümanlar da kendilerini bu özellikten korumaya çalışmalıdırlar. Önceliklerinin ne olduğunu iyi belirlemelidirler. Öncelikleri Allah'a iman etmek, ibadet etmek ve O'nun dini için yaşamak olmaları insanları meşgul eden bir şeylerin sürekli bulunması normaldir. Önemli olan bu meşguliyetleri bahane etmeden kişinin üzerine düşenleri yapabilmesidir.

⁵ (Ahzab, 13.)

Niyetlerini sürekli kontrol etmelidirler. Kendi iç dünyalarında bir hizmeti, bir sorumluluğu, toplumsal bir görevi yapamamalarının sebebi ardı arkası kesilmeyen mazeretleri midir? Yoksa hakikatte kurtulamadıkları, Allah azze ve cellenin kendilerini imtihan ettiği gerekçeler midir?

Sadık olanlar ile münafık olanları birbirinden ayırt etmek için her durum ve zaman Müslümanlar için birer imtihandır. Çünkü onların durumlarını ortaya koymak ancak bununla mümkündür. İç içe yaşıyor olmalarına münafıkların kim olduklarını hallerinden genel hatlarıyla bilmelerine rağmen Allah azze ve cellenin takdir ettiği imtihanlar ile Müslümanlar ile münafıklar birbirlerinden ayrılmakta idi. Müslümanlar da bu olaylar ile kimin ne olduğunu öğrenmiş olmakta idiler.

İnsanların imtihan ve zorluk anlarında takınmış oldukları tavırlar onların sonrasında ne hal içinde olacaklarının bir göstergesi olmuştur. Zorluk olmasa idi imtihan olmazdı. Zaten zorluk olmasa idi münafıklar da kendilerinden istenileni kolayca yerine getirirdi. Aslında Tebük savaşında adresin belli olması bunun bir imtihan olduğunun göstergesidir. Tebük yakın ve kolay bir yerde olsaydı gelirlerdi. Medine düşman tarafından kuşatılmasaydı onlar Medine'de evlerinde bekçi kalırlardı. Bakın Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ
عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ
يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

"Eğer yakın bir dünya menfaati ve kolay bir yolculuk olsaydı, (sefere katılmayan münafıklar da) mutlaka sana uyarlardı. Fakat meşakkatli yol, onlara uzak geldi. Gerçi onlar, "Eğer gücümüz yetseydi, elbette sizinle beraber çıkardık." diye Allah'a yemin edeceklerdir. Onlar kendilerini helâke sürüklüyorlar. Allah, biliyor ki onlar kesinlikle yalancıdır."⁶

Müslümanlar kendilerine şunu sormalıdır?

Sadece Müslümanlar ile birlikte oldukları yerler piknikler, yemek davetleri, iftarlar, düğünler ve keyif alınan meşakkatsiz ortamlar mı? Yoksa Müslümanlar tutuklanırken, gözaltına alınırken, esir düştüklerinde, mallarını harcamaları gerektiğinde, zamanlarını vermeleri gerektiğinde, basit bir temizlik yapılacağında, eşya taşınacağında ya da zorluk içeren işler olduğunda mı onlar ile beraberler?

Zorluk anlarında mı varız? Kolaylık anlarında mı varız? Yükselişte mi, düşüşte mi? Düşüşte olanın yükselişte olma hakkı ve haddi var. Ya düşüş günlerinde sıvışanların yükselişte ortaya çıkmalarına yüzleri ya da hadleri var mı acaba?

Yine bahane zikredilince değinmemiz gereken şeylerden birisi de tedbir konusudur. Müslümanların bugün kendi nefislerinde getirdikleri ve en fazla sığındıkları bahane tedbir bahanesidir. Bu bahaneyi zikreden herkes nifak üzeredir demekten Allah'a sığınırım. Ancak Müslümanlar düşünmelidirler. Acaba bizler de bugün geçerli olmayan bir bahane zikrediyor muyuz?

Tedbir, hareketi korumak için Müslümanların sarılmaları gereken sebeplerdir. Ancak bugün tedbirlerimiz hareketimizi ya da çalışmalarımızı hizmetlerimizi değil de bizlerin kendi nefislerini, mallarımızı, kendi çıkarlarımızı korumak için yapılmaktadır? İnsanların kendilerini korudukları şey tedbir midir? O koruma ile neyin devamlılığı sağlanmaktadır? Tedbir hareketin, çalışmanın devamlılığı için gerekli bir şey değil midir? İşte bu tür soruları münafıklara benzemek için kendi nefislerimize sormak zorundayız.

Allah azze ve celle bizleri münafıkların vasıfları ile vasıflanmaktan muhafaza etsin. Amin...

⁶ (Tevbe, 42.)

Ortak Hüznümüz; Rasulullah'ın (sav) Vefatı

Burak Gültepe

Takva
Takva

Ekim 2026
69. Sayı

takvadergisi.org

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى

"Allah'ım, beni bağışla, bana merhamet et ve beni Refik-i A'lâ'ya (en yüce dostu) ulaştır."¹

Kalbi ince olanlar anlar, ağlar

Pazartesi günü Bakî mezarlığında bir cenaze işiyle meşgul olan Rasulullah (sav) dönüşte rahatsızlandı. Baş ağrısı ve ateş yükselmesiyle şiddetli bir sıtma hastalığına yakalandı. Hastalığı yaklaşık on üç-on dört gün sürdü; son haftasında ağırlaştı. Bu süre içinde on bir gün namazı bizzat kıldırdı.

Normalde her gün bir eşinin yanında kalan Rasulullah (sav) hastalığı artınca diğer eşlerinden izin alarak Âişe (r.anha) validemizin evinde kaldı. Âişe validemiz Muavvizeteyn (Felak ve Nâs) sûrelerini okuyup üflüyor, Rasûlullah da eline üfle-yerek vücudunu sıvazlıyordu.

Hastalığın Ağırlaşması ve Son Hutbe

Vefatından beş gün önce (çarşamba) ateşi iyice yükseldi, bayıldı. Ayılınca **"Yedi ayrı kuyudan üzerime yedi kova su dökün. Cemaatin huzuruna çıkıp onlarla helâlleşeyim"** buyurdu. Üzerine su döküldü. Bir hafiflik hissedince başı sarılı halde Mescid-i Nebvî'ye girdi, minbere oturdu ve şöyle buyurdu:

"Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin! Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler."

Başka bir rivayette: **"Allah onları helâk etsin..."** ifadesi yer alır.²

Ardından **"Benim kabrimi tapılan bir put haline getirmeyin!"** buyurdu. Minberden inip öğle namazını kıldırdı. Âişe validemiz der ki: "Resûlullah'ın hastalığından daha zor ve şiddetli bir hastalık görmedik."

Abdullah b. Mes'ûd (ra) hastalığındaki sarsıntısını görünce "Yâ Resûlallah! Hummanın hararetinden çok ıstırap çekiyorsunuz" dedi. Rasulullah (sav) **"Evet. Hastalığa tutulan hiçbir Müslüman yoktur ki Allah, onun günahlarını ağacın yapraklarını döktüğü gibi dökmesin"** buyurdu.

Bu arada Ensâr'ı da zikretti: **"Size Ensâr'a iyi muamele etmenizi tavsiye ediyorum. Onlar benim yakın dostlarım ve sırdaşlarımdır. Üzerlerindeki vazifeyi yerine getirdiler; alacakları ecir âhirete kaldı. İyilerinin sözünü kabul edin, hatalılarını affedin."**³

Ebû Bekir (ra) hakkında ise **"Bana arkadaşlıkta insanların en emini Ebû Bekir'dir. Rabbimden başka dost edinseydim onu edinirdim. Fakat İslâm kardeşliği ve sevgisi bâkidir. Mescidin bütün kapıları kapansın, Ebû Bekir'in kapısı açık kalsın"** buyurdu.⁴

Vefatından dört gün önce hastalığı tekrar arttı. Yanındakilere **"Bana bir kâğıt-kalem getirin; size benden sonra sapıklığa düşmemeniz için bir yazı yazayım"** buyurdu.

Orada bulunanlar arasında Ömer (ra) da vardı. Ömer "Ağrısı iyice arttı. Kur'ân elinizdedir; size Allah'ın Kitabı yeter" dedi. Görüş ayrılığı çıktı. Bazıları "Getirin, yazsın" derken bazıları Ömer'e katıldı. İhtilâf artınca Rasûlullah (sav) **"Yanımdan kalkın"** buyurdu.⁵

¹ (Buhari, Müslim.)

² (Buhari)

³ (Buhari.)

⁴ (Buhari.)

⁵ (Buhari.)

Namaz, Ebû Bekir'e (ra) Emanet

Akşam namazını kıldırılmıştı. Yatsı vakti hastalığı ağırlaştı. Âişe validemiz şöyle anlatır: "Rasulullah (sav) 'Cemaat, namaz kıldı mı?' diye sordu. "Hayır, seni bekliyorlar" dediler. Gusûl abdesti aldı, yürümeye çalıştı ama bayıldı. Bu durum birkaç kez tekrarlandı. Nihayet **"Ebû Bekir'e söyleyin, namazı kıldırırsın!"** buyurdu.

Âişe (ranha) "Ebû Bekir yufka yürekli-dir, Kur'ân okurken kendini tutamaz, ağlar" deyince Rasûlullah (sav) emri tekrarladı ve **"Sizler Yûsuf aleyhisselâm zamanındaki kadınlar gibisiniz"** buyurdu.⁶ Perşembe gününden itibaren üç gün boyunca namazı Ebû Bekir (ra) kıldırıldı.

Son Günleri

Cumartesi veya pazar günü hafiflik hissedince iki kişinin yardımıyla öğle namazına çıktı. Ebû Bekir namaz kıldırıyordu. Onu görünce geri çekilmek istedi, Peygamberimiz işaretle durmasını emretti ve soluna oturtuldu. Ebû Bekir yüksek sesle tekbir alarak cemaate duyuruyor, namazda Nebî'ye tâbi oluyordu.⁷ Bugünlerde bütün kölelerini âzat etti, elindeki yedi dinarı sadaka olarak dağıttı, silahlarını Müslümanlara hibe etti. Zırhı ise bir Yahudi'de rehin bulunuyordu.

Son Günü (Pazartesi)

Enes b. Mâlik anlatır: "Müslümanlar sabah namazını Ebû Bekir'in arkasında kılarken Rasulullah (sav) Âişe'nin odasının perdesini kaldırıp cemaate baktı ve tebessüm etti. Cemaat sevinçten neredeyse namazı unutuyordu. Peygamberimiz eliyle namazı tamamlamalarını işaret etti, perdeyi indirdi ve odaya çekildi."⁸

Kuşluk vaktinde kızı Fâtıma'yı çağırıp kulağına bir şeyler söyledi; Fâtıma ağladı. Sonra tekrar çağırdı, bu sefer güldü. Âişe validemiz sebebini sorunca Fâtıma "İlk defa bu hastalık sebebiyle ruhunun kabzedileceğini söyledi, ağladım. Sonra kendisine ilk kavuşanın ben olacağımı müjdeledi, güldüm" dedi.

Rasulullah ayrıca Fâtıma'yı "Seyyidetü nisâ'il-âlemîn" (Alemlerin Kadınlarının Efendisi) olmakla müjdelemişti. Fâtıma babasının ıstırabını görünce «Ah babamın ıstırapları!» deyince Peygamberimiz **"Babana bugünden sonra ıstırap yok"** buyurdu.

Torunları Hasan ve Hüseyin'i öptü, hanımlarına dua ve tavsiyelerde bulundu. Hayber'de yediği zehrin acısını hâlâ duyduğunu söyledi. Müslümanlara son tavsiyesi **"Namaza ve emriniz altındaki kimselerin hukukuna riayet edin"** oldu.⁹

Son Anları

Âişe validemiz onu kendisine yaslandırmıştı. Kardeşi Abdurrahman b. Ebû Bekir misvakla içeri girdi. Peygamberimiz misvak istedi; Âişe yumuşatarak verdi. Misvak kullandıktan sonra elini suya batırıp yüzüne sürüyor ve **"Lâ ilâhe illallâh! Şüphesiz ölüm çok şiddetli sarsar kişiyi"** diyordu. Sonra elini kaldırıp gözünü tavana dikti. Âişe kulağını ağzına dayayınca şu kelimeleri duydu: **"Kendilerine nimet verdiğiniz peygamberler, siddîklar, şehitler ve sâlihlerle beraber... Allah'ım! Bana mağfiret et, rahmet eyle... Beni Refik-i A'lâ'ya kavuştur."**

"Refik-i A'lâ"yı üç kez tekrarladı. Eli indi ve yüce Dostuna kavuştu.

⁶ (Buhari.)

⁷ (Buhari.)

⁸ (Buhari.)

⁹ (Buhari.)

İnnâillâhi ve innâileyhirâciûn

Bu acı hadise, hicretin on birinci yılı Rebûlevvel ayının on ikinci pazartesi günü kuşluk vaktinde vuku buldu. Peygamberimiz altmış üç yaşını tamamladıktan sonra Rabbine kavuştu. Âişe validemizin rivayetine göre O, Rebûlevvel'in on ikisinde dünyaya gelmiş, yine aynı günde vefat etmiş ve hicretinin üzerinden tam on yıl geçmişti.¹⁰ Vefat ettiğinde saç ve sakalında sadece sayılı beyaz teller vardı; üzerine ihtiyarlık çökmemişti.

Ayrılığın Hüznü

Sahâbenin çoğu bu ayrılığa hazır değildi. Mescidde ağlamaya başladılar. Fâtıma (ranha) "Ey babacığım! Rabbine ne kadar da yakınsın! Ey Rabbin davetine icabet eden babacığım! Ey makamı Firdevs Cenneti olan babacığım!" diyerek ağladı.

Ebû Bekir (ra) aceleyle geldi, yüzündeki örtüyü kaldırıp alnından öptü ve "Anam babam sana fedâ olsun! Hayattayken çok güzeldin, ölüyken de çok güzelsin" dedi.

Ömer (ra) başta olmak üzere bazıları ölümüne inanmak istemedi. Ömer "Bazı münafıklar öldüğünü iddia ediyor. Hayır! Mûsâ'nın Rabbine gidip kırk gün kavmine görünmediği gibi o da Rabbine gitti. Allah onu geri döndürecektir" diyordu.¹¹

Ebû Bekir dışarı çıkıp Ömer'i sakinleştirdikten sonra Allah'a hamd edip şöyle dedi: "Allah Teâlâ, Peygamberine daha aranızdayken vefat haberini vermişti. Resûlullah vefat etmiştir! Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki Muhammed vefat etmiştir. Kim Allah'a ibadet ediyorsa Allah Hayy'dır, ölümsüzdür!"

Ardından Âl-i İmrân 144. âyetini okudu: "**Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim geri dönerse Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır.**" İnsanlar bu âyeti işitince vefata kanaat getirdiler.

Ömer der ki: "Vallahi o güne kadar bu âyeti sanki hiç işitmemiş gibiydim. Ayaklarım beni tutmaz oldu, dizlerimin bağı çözüldü."¹²

Ümmü Seleme valideniz anlatır: "O gece uyumamıştık. Seher vakti kazma seslerini duyunca feryat ettik. Bilâl'in ezan okurken 'Eşhedü enne Muhammede'r Resûlullâh' derken hıçkırarak ağlaması üzüntümüzü iyice artırdı."¹³

Bilâl (ra) Nebî defnedildikten sonra artık ezan okuyamadı.

Defin

Salı gecesine kadar beklettiler. Elbiselerini soymadan yıkadılar. Usâme ve Şakrân su döküyor, Ali yıkıyordu. Üç parça kumaşla kefenlediler. Nereye defnedileceği konusunda ihtilaf çıkınca Ebû Bekir "**Hiçbir peygamber, ruhunun kabzedildiği yerden başka yere gömülmemiştir**" dediğini işittiğini bildirdi.

Ebu Talha, vefat ettiği yatağın altına lahit kazdı. Çarşamba gecesi defnedildi. Ashâb onar onar hücreye girip bireysel olarak ceneze namazı kıldılar, imamlık yapan olmadı.

Enes (ra) der ki: "Nebî'nin Medine'ye girdiği gün her yan aydınlanmıştı. Öldüğü gün ise her taraf karanlığa boğuldu. Ellerimiz onu gömmeye işinden çekilir çekilmez kalplerimizin eskisi gibi olmadığını fark ettik."¹⁴

¹⁰ (Taberi.)

¹¹ (İbn Hişam)

¹² (Buhari.)

¹³ (İbn Kesir.)

¹⁴ (Tirmizi.)

Dersler

1) Ölüm haktır. Her canlı ölümü tadacaktır. Bunu herkes söyler, söylüyor. Ama buna göre bir hayatı az kimse yaşıyor. Ölümü çok anmalı, hem sevdiklerimiz için hem de kendimiz için nice yarınların geleceğini ummamalıyız. Ölüme hazır olmalı, hüsnü hatimeyi temenni edip ona uygun bir hayat yaşamalıyız.

Son nefesindeki sözler: **"Lâ ilâhe illallâh... Beni Refîk-i A'lâ'ya kavuştur."**

Ölümün en şiddetli anında bile akı ve kalbi Allah'a bağlı kalmak, hayat boyu yapılan zikir ve tefekkürün meyvesidir.

2) Rasûlullah'ı (sav) sahabeler gibi sevmeliyiz! Onlar ki kendi canlarından üstün tuttular. Ana gündem maddeleri Nebi (sav) oldu. Onun hüznü hüznleri, onun sevinci sevinçleri oldu. Rasûlullah (sav) buyurdu ki: **"Sizden biriniz, ben kendisine babasından, evladından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça iman etmiş olmaz."**¹⁵

3) Ömer (ra) Rasûlullah'ın (sav) öleceğini bilmiyor olamaz. Ama bu ayrılığın sarsıntısı karşısında derin bir hüzne kapılmış ve unutmıştı. Bizler de onlardan çok daha fazla ayetleri unutuyoruz. Ama öyle bir olay oluyor ki, bir ayet dile getiriliyor, sanki bu ayet yeni iniyor, hiç duymamışçasına bir hisse kapılıyor. Çünkü Kur'an böylesine mucizevi, hayata ışık tutan bir kitaptır. O yüzden Kur'an'ı anlama yolunda, tekrar etme uğrunda daha çok çaba sarfetmeliyiz. Rabbimiz şöyle buyurur: **"...Ve Kur'an'ı ağır ağır, tane tane (tertil üzere) oku."**¹⁶

4) Aişe annemiz "Namazı Ebubekir kıldırır" emrinin ne anlama geldiğini anlamış, babasının emir olacağını hissetmişti. Babasının musibetlerden uzak olmasını istedi. Emirlik istenmez ama verildiyse hakkı verilmeye çalışır. Emirlik isteyene Allah yardım etmez, istemeyip de emir olana ise Allah yardım eder. Efendimiz (sav) şöyle buyurur: **"Vallahi biz isteyen yeni veya görev hırsı bulunanı yönetici yapmıyoruz."**¹⁷

5) Ey hastalıklardan bunalmış kardeşlerim, sabır! Hastalıklar ile günahlarınız dökülüyor ve arınıyorsunuz. Ayağınıza batacak küçücük bir dikenden bile günahlarınızı affeden Gafûr bir Rabbimiz var. Rabbimiz şöyle buyurur: **"Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan, ayağına batan dikene varınca-ya kadar Müslümanın başına gelen her şeyi Allah, onun hatalarını bağışlamaya vesile kılar."**¹⁸

Neye Ağlamalı?

Enes (ra) anlatır: Rasulullah (sav)'in vefatından sonra Ebû Bekir ve Ömer, Ümmü Eymen'i ziyaret ettiler. Ümmü Eymen ağlıyordu. "Niçin ağlıyorsun? Allah katındaki nimet O'nun için daha hayırlıdır" dediler. Ümmü Eymen: "Ben O'nun için ağlamıyorum. Vahyin kesilmiş olmasından dolayı ağlıyorum" dedi. Ebû Bekir ve Ömer de onunla birlikte ağladılar.¹⁹

İmam Kurtubî der ki: "En büyük musibet dindeki musibettir. Nebî (sav) buyurmuştur: **"Birinizin başına bir musibet geldiğinde, benim musibetimi (vefatımı) hatırlasın. Çünkü bu, musibetlerin en büyüğüdür."**²⁰

¹⁵ (Buhari, Müslim)

¹⁶ (Müzzemmil, 4.)

¹⁷ (Buhari)

¹⁸ (Buhari, Müslim.)

¹⁹ (Müslim.)

²⁰ (İbn Mâce, Darimi.)

Doğrudur. Çünkü vahiy kesildi, nübüvvet sona erdi. Bazı Araplar mürted oldu; hayrın ilk kesintisi ve şerrin ilk zuhuru bu oldu. Vahyin kesilmesi asıl hüznün sebebidir. Artık bir daha Allah'ın kelamı inmeyecektir. Ümmet dağılacak ve ayrılıklar hızla artacaktır. Bugün de maalesef hâlâ devam etmektedir.

1400 küsur yıl geçti. Fitneler saymakla bitmez. Ama hâlâ en çok ihtiyaç duyulan şey, Kur'an ve sünnetin etrafında birleşmektir. Rasûlullah (sav) hayatta olsaydı, Müslümanlar onun etrafında bir anda birleşirdi. En çok istenen şey de bu aslında... Bununla birlikte sahabe, hüznün içinde ümitsizliğe kapılmadı. Rasûlullah (sav) aralarından ayrılmıştı fakat Kur'ân aralarında, sünnet aralarında, vahyin canlı tanıklarıydılar. Onlar gözyaşı döktüler ama yıkılmadılar. Çünkü biliyorlardı ki Nebî'nin bıraktığı mirasa sarılanlar yolunu kaybetmeyecektir. Bugün bize düşen de, onu sadece özlemek değil; hayatımızı onun sünneti doğrultusunda yaşamaktır.

Duamız; Allah'ım! Bizleri Kur'an ve sünnetin etrafında birleştir, fitnelerden muhafaza eyle. Kalplerimizi imanla dirilt, son nefesimizi hüsn-i hâtime ile tamamla. Bizi Peygamber Efendimiz (sav) ile Refîk-i A'lâ'da buluştur. Âmin.

Karanlığı Yaran Sığınak: Felak Suresi - 2

Salih Bađırgan

5. "Haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden"

Allah Teâlâ, kendisinden sığınılması gereken kötülüklerden biri olarak hasedi de özellikle zikretmiştir. Peki, kendisinden Allah'a sığınılan haset nedir?

Haset, özel anlamıyla bir tür sihre benzetilebilir; ancak ikisi arasında önemli bir fark vardır. Haset, muhatabı üzerinde maddî ve hissedilebilir bir etki meydana getirebilir. Sihir ise insana gerçek olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi gösterebilir.

Aralarındaki bir diğer fark ise kaynaklarıdır. Sihirbaz, sihri şeytanlardan yardım alarak gerçekleştirirken haset, kişinin kendi nefsindeki kötülükten kaynaklanır. Hasetçi, şerrini gerçekleştirmek için yalnızca kendi kötü nefsinden yardım alır. Böylece kötü nefislerin şerri, azgın şeytanların şerrini bile geride bırakabilir.

Bazı âlimler hasedin, kin ve düşmanlığın; kinin de öfkenin bir sonucu olduğunu ifade etmişlerdir. Bunların tamamı ise dinimiz tarafından yasaklanmıştır. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Birbirinize kin beslemeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun."

Haset aynı zamanda birçok kötülüğün temel sebebi ve harekete geçirici unsurudur. Eğer haset olmasaydı sihirbaz da kötülüğünü gerçekleştirmek için harekete geçip bu işe azmetmezdi.

Meşhur tanımıyla haset, başkasının sahip olduğu nimetin elinden gitmesini istemektir. Bu yönüyle haset, nazardan farklıdır. Nazar eden kişi ile haset eden kişi

aynı değildir. Nazar eden kimse, başkasının sahip olduğu bir nimeti görür ve ona hayranlıkla bakabilir; ancak o nimet için Allah'a bereket dilemez. Hatta insan bazen kendi sahip olduğu nimete bile nazar edebilir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Bahçene girdiğinde 'Maşallah! Güç ancak Allah'ındır!' deseydin ya! Her ne kadar beni mal ve evlat bakımından kendinden daha az görüyorsan da..."²

Dolayısıyla nazar eden kimse, nazar ettiği kişiye karşı mutlaka maddî bir eylem gerçekleştirmez. Hasetçide ise şer, nefsinin içerisinde gizlidir ve o kişi nimetin karşısından gitmesini ister. Bu duygu onu öldürmeye, hırsızlığa ve sayılamayacak kadar çok suça sürükleyebilir.

Hasedin ne derece tehlikeli olduğunu anlamak için Kabil'in kardeşi Hâbil'i öldürmesine bakmak yeterlidir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat! Hani ikisi birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, 'Seni mutlaka öldürecekim' dedi. Diğerisi ise 'Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder' dedi."³

Hasetçi, içerisindeki kötülüğü haset ettiği kişiye ulaştırmak için maddî veya gaybî her türlü yola başvurabilir. Bu sebeple onun şerrinden Allah Teâlâ'ya sığınmak gerekir.

Haset ile Gıpta Arasındaki Ayrım

Haset, başkasındaki nimetin ortadan kalkmasını istemek, gıpta ise başkasında bulunan nimetin kendisinde de bulunmasını istemektir. Ancak bunu Allah'ın nime-tini O'na isyan yolunda değil, O'na itaatte kullanmak amacıyla istemek gerekir.

¹ (Müslim.)

² (Kehf, 39.)

³ (Mâide, 27.)

Dinimiz, başkasının elindeki nimetlere sırf dünyevî bir arzu ve imrenmeyle bakmayı yasaklamış; bunun dışında ibadetlerde hayırlı bir rekabeti teşvik etmiştir. Buradan hareketle mesele iki yönden ele alınabilir:

Birinci yön: Nazarın sınırı, başkasının elindeki nimeti şer'an uygun olmayan bir biçimde arzulamaktır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Onlardan bazı kimselere dünya hayatının süsü olarak verdiğimiz şeylere gözlerini dikme; onları bununla imtihan ediyoruz. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha kalıcıdır."⁴

Bu ayet, Allah'ın kullarına verdiği nimetlere bakıp onları kendisi için arzulanın doğru olmadığını ancak bu nimetleri Allah'ın itaatinde kullanmak amacıyla istemenin ayrı olduğunu göstermektedir. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Zenginlik, mal çokluğuyla değildir. Gerçek zenginlik gönül zenginliğidir."⁵

Kulun kendisine verilen nimetlerle yetinmesi, Allah'ın kendisine verdikleriyle gönül zenginliğine ulaşması ve O'nun lütfuyla kendisini yeterli görmesi gerekir.

İsrâiloğulları içerisinde alaca hastalığına yakalanmış, saçları dökülmüş ve kör olmuş üç kişinin kıssası da bunun açık bir örneğidir. Allah Teâlâ onlara bir melek göndermiş ve her birine en çok istediği şeyi sormuştu. Her biri önce içinde bulunduğu hastalıktan kurtulmayı, ardından Allah'ın kendisine mal vermesini istedi.

Allah Teâlâ onların isteklerini gerçekleştirdi ve kendilerine mal verdi. Ancak ilk iki kişi kendilerine verilen nimetlerin şükürünü yerine getirmekte başarısız oldu. Kör olan kişi ise Allah'ın kendisine verdiği malı hayır yolunda harcayıp sadaka verdi.

Eğer alaca hastalığına yakalanan ve saçları dökülen bu iki kişi, ellerinde olmayan nimetleri istemenin ve sonrasında bu nimetlere şükretmemenin tehlikesini kavramış olsalardı, nankörlükte bu derece ileri gitmezlerdi.

Öyleyse nimeti istemenin ölçüsü şükürdür.

Allah'ın nebisi Süleyman (as) da Allah'tan daha fazla nimet istemiş fakat bunu daha fazla şükretmek amacıyla yapmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Rabbim! Beni bağışla ve benden sonra hiç kimseye nasip olmayacak bir hükümlerlik bağışla. Şüphesiz Sen çokça bağışta bulunansın."⁶

Allah Teâlâ onun üzerindeki nimetini tamamlamış, o da bu nimete daha fazla şükürle karşılık vermiştir. Bu sebeple Allah Teâlâ onu övmüş ve şöyle buyurmuştur:

"Ey Dâvûd ailesi! Şükrederek amel edin. Kullarımdan şükredenler ise pek azdır."⁷

İkinci yön: Allah Teâlâ, iki konuda hase-de izin vermiştir. Bu iki durumun ortak noktası, ibadetlerde gayret ve yarışmaktır. Bunlara benzer diğer ibadetler de aynı hükme kıyas edilebilir. Buradaki amaç, Allah'a itaat konusunda birbirleriyle yarışmaktır.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Sadece iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın kendisine Kur'an verdiği ve onu gece gündüz okuyan kimse ile Allah'ın kendisine mal verdiği ve onu hak yolunda harcayan kimse. Bir başkası onu görünce, 'Keşke bana da ona verilen gibi verilseydi de onun yaptığı gibi yapsaydım' der."⁸

⁴ (Taha, 131.)

⁵ (Buhari, Müslim.)

⁶ (Sâd, 35.)

⁷ (Sebe, 13.)

⁸ (Buhari, Müslim.)

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Öyleyse yarışanlar, bunun için yarışınlar."⁹

Bu nedenle birçok âlim, bu tür övgüye değer hasedi "gıpta" olarak isimlendirmiştir. Böylece onu kötülünen hasetten ayırmışlardır. Buna mecazen "haset" denilmesinin sebebi, kişinin Allah'a itaat konusunda başkasını geçmeyi arzulamasıdır. Şayet bu yarış Allah'ın rızasını kazanmak ve hayırlı işlerde öne geçmek amacı taşıyorsa böyle bir rekabet meşrudur. Başkasının bu alanda geride bırakılmasını istemek de bu yönüyle övgüye değer hâle gelir. Ancak hakikatte burada söz konusu olan şey, ibadetlerde ve hayırlarda yarışmaktır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Rabbinizden bir bağışlanmaya ve genişliği göklerle yer kadar olan, takvâ sahipleri için hazırlanmış cennete koşun."¹⁰

Buradan hasetçi ile nazar eden arasındaki fark da açıklığa kavuşmaktadır.

Haset, kötü nefsin ve hırsın bir sonucudur. Âlimlerin ifade ettiği üzere haset, başkasının sahip olduğu nimetin ortadan kalkmasını istemektir. Nazar eden ise nimete hayran olup, Rabbine şükretmeyi unutan kişidir. Bu nimet kendisinde de bulunabilir, başkasında da. İki bahçe sahibi ve onunla konuşan arkadaşı kıssası bunu açıkça göstermektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Onun başka ürünleri de vardı. Arkadaşıyla konuşurken ona, 'Ben mal bakımından senden daha zengin, insan sayısı bakımından da senden daha güçlüyüm' dedi."¹¹

Ardından Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Bahçene girdiğinde 'Maşallah! Güç ancak Allah'ındır!' deseydin ya! Her ne kadar beni mal ve çocuk bakımından kendinden daha az görüyorsan da..."¹²

Buna göre şöyle denilebilir: Her hasetçi aynı zamanda nazar edendir fakat her nazar eden hasetçi değildir. Çünkü haset, nazardan daha kapsamlıdır. Nazar edende, başkasının sahip olduğu nimetin ortadan kalkmasını isteme niteliği bulunmayabilir.

6. "Haset ettiği zaman"

Haset öylesine tehlikeli bir şerdir ki haset edilen kişi üzerinde maddî ve hissedilebilir bir etki meydana getirebilir.

Nitekim Rasulullah (sav) Esmâ binti Umeys'e şöyle buyurmuştur:

"Ne oluyor da kardeşimin çocuklarının bedenlerini zayıf görüyorum? Onlara bir ihtiyaç mı isabet etti?"

Esmâ (radiyallahu anha): "Hayır, fakat onlara nazar çok çabuk isabet ediyor." demiş.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz **"Onlar için rukye yap."¹³** buyurmuştur.

Ümmü Seleme (radiyallahu anha) anlatıyor:

"Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) benim evimde yüzünde sarılık/renek değişikliği (saf'ah) olan bir cariyeye gördü ve şöyle buyurdu:

'Bu kıza rukye yapın (dua okuyun) çünkü ona nazar değmiştir."¹⁴

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) nazarın gerçek olduğunu ve maddî bir etkisinin bulunduğunu açıkça ifade ederek şöyle buyurmuştur:

"Nazar haktır. Eğer kaderi geçebilecek bir şey olsaydı, onu nazar geçerd. Sizden yıkanmanız istendiğinde yıkanın."¹⁵

⁹ (Mutaffifin, 26.)

¹⁰ (Âl-i İmrân, 133.)

¹¹ (Kehf, 34.)

¹² (Kehf, 39.)

¹³ (İbn-i Mace.)

¹⁴ (Buhari, Müslim.)

¹⁵ (Müslim.)

Soru-Cevap Köşesi

Hüseyin Oral

Soru: Mümine sevap kazandıracak hayırlı ameller nelerdir? Bu amellerden bir kısmını zikredebilir misiniz?

Cevap: Hiç şüphesiz ki İslâm'da sevap kazanma ve hayırlı amellerde bulunma sahası çok geniş ve büyüktür. Bunları Rasulullah (sav)'den bize kadar ulaşmış olan sahih hadislerden öğrenmemiz mümkündür. Aşağıda Rasulullah (sav)'in hadislerinden yapılması kolay olup ecri ve mükâfatı fazlaca olan salih amellerden bazılarını zikrederek hem sorunun cevabını vermiş olmayı; hem de hayra vesile olmayı ümit ederim.

Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Hiç şüphesiz ki Allah, iyiliklerle kötülükleri yazmış, sonra da bunları açıklamıştır. Bu sebeple her kim, bir iyilik yapmaya niyetlenir de onu yapmazsa Allah kendi katından ona bir tam sevap yazar. Eğer iyiliği yapmaya niyet eder de yaparsa Allah kendi katından ona ondan yedi yüz katına kadar, hatta kat kat sevap yazar. Kim bir kötülük yapmaya niyet eder de onu yapmazsa, Allah kendi katından ona bir tam sevap yazar. Eğer o kötülüğü yapmaya niyet eder de yaparsa Allah ona sadece bir günah yazar."¹

Kim bir iyilik yapılmasına önayak olur ve o iyiliğe teşvik edip ona yönlendirirse onun için büyük sevap vardır. Nitekim Rasulullah (sav) bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Kim (insanları) doğru yola çağırırsa kendisine uyanların sevaplarından hiçbir şey eksiltilmeksizin ona da aynısı verilir. Her kim de (insanları) sapıklığa çağırırsa, kendisine uyanların günahlarından hiçbir şey eksiltilmeksizin ona da aynısı verilir."²

1. **"Kim, benim abdestime benzer bir abdest alır, sonra da iki rekât (nâfile) namaz kılar, namazda iken nefesine hiçbir vesvese getirmese, geçmiş günahları bağışlanır."**³

¹ Buhârî, Müslim.

² Müslim.

³ Buhârî, Müslim.

2. "Kim, gece ve gündüz azim ve sabırla on iki rekât (nâfile) namaz kılmaya devam ederse cennete girer. (Bu on iki rekâtlık namaz şunlardır:) Öğle namazının farzından önce dört, farzından sonra iki, akşam namazının farzından sonra iki, yatsı namazının farzından sonra iki ve sabah namazının farzından önce iki rekâttır."⁴

3. "Kim, sabah namazını (cemaatle) kılsa o (dünya ve ahirette) Allah'ın himayesinde olur. Bu sebeple sizinle Rabbiniz arasındaki ahdi bozarak sabah namazını terk etmeyin ki, Allah da onu size sormasın. Zira her kim, kendisi ile Rabbi arasındaki ahdi bozarsa, Allah onu alır, sonra da onu yüzüstü sürükleye sürükleye cehenneme atar."⁵

4. "Kim, namaz için güzel bir şekilde abdest aldıktan sonra farz namaza gider ve insanlarla beraber namazı kılsa günahları bağışlanır."⁶

5. "Kim, Allah rızası için iftitah tekbirini idrak etmek suretiyle kırk gün cemaatle (farz) namazı kılsa, onun için iki şeyden beraat yazılır: Cehennemden kurtulmak ve nifaktan emin olmak."⁷

6. "Kim, faziletine inanarak ve sevabını Allah'tan umarak müslüman birinin cenazesine iştirak eder cenaze namazı kılınıp defnedilinceye kadar onunla beraber olursa, iki kırât sevap ile döner. Her kırât, Uhud dağı büyüklüğündedir. Kim de namazını kılıp cenaze defnedilmeden önce dönerse, bir kırât sevapla döner."⁸

7. "Kim, bu Beyt'i hacceder, (ihramlıyken) eşiyle cinsel ilişkide bulunmaz ve kötü söz söylemezse anasından doğduğu (gün) gibi günahsız olarak (ehline) döner."⁹

⁴ Tirmizî, Nesâî, İbn-iMâce.

⁵ Müslim

⁶ Müslim, Nesâî.

⁷ Tirmizî.

⁸ Buhârî.

⁹ Buhârî.

8. **"Kim, Beytullah'ı tavaf eder ve (sonra da) iki rekât namaz kılarsa bir köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi ona sevap verilir."**¹⁰

9. **"Kim, samimî olarak şehit olmayı isterse şehit olmasa bile kendisine şehit sevabı verilir."**¹¹

10. **"Kim bir cenazeyi yıkar da o cenazenin kusur ve ayıplarını örterse (gizlerse), Allah da onun günahlarını örter. Kim de bir cenazeye kefen giydirirse Allah da ona (cennette) sündüs (ipek)'ten (elbise) giydirir."**¹²

11. **"Kim, erkek ve kadın müminler için istiğfarda bulunursa Allah da ona, her erkek ve kadın mümin sayısınca sevap yazar."**¹³

12. **"Kim, Allah'ın kitabından bir harf okursa, ona bir hasene verilir. Bir hasene de on misli iledir. Elif, Lâm, Mîm bir harftir demiyorum. Lâkin Elif bir harf, Lâm bir harf, Mîm de bir harftir."**¹⁴

13. **"Kim, günde yüz defa 'Subhânallahi ve bihamdihi' derse günahları denizköpüğü kadar bile olsa bağışlanır."**¹⁵

14. **"Kim, sabahladığında ve akşamladığında bana on defa salâvatta bulunursa, kıyamet günü şefaati ona ulaşır."**¹⁶

15. **"Kim, Allah rızâsı için bir mescit yaptırırsa, Allah da ona cennette o mescitten daha geniş bir ev yapar."**¹⁷

16. **"Kim, 'Subhânallahil-azîm ve bihamdihi' derse cennette onun için bir hurma ağacı dikilir."**¹⁸

¹⁰ İbn Mâce.

¹¹ Müslim

¹² Sahîhul-Câmi.

¹³ Sahîhul-Câmi.

¹⁴ Tirmizî.

¹⁵ Buhârî, Müslim.

¹⁶ Sahîhul-Câmi.

¹⁷ İmam Ahmed, Müsned.

¹⁸ Tirmizî.

17- "Kim, günde yüz defa 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr' derse on köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevap kazanır. Ona yüz sevap yazılır ve onun yüz günahı silinir. (Ayrıca bu duâ) o gün akşamlayıncaya kadar O'nu -Allah'ın izniyle- şeytanın şerrinden koruyan bir sığınak olur. Hiç kimse bu duanın kazandırdığı mükâfatın bir benzerini yerine getirmemiştir. Ancak bundan daha fazla söyleyerek daha fazla sevap kazanan kimse bundan müstesnadır."¹⁹

18. "Kim, Kehf suresinin başından on ayet ezberlerse Deccal fitnesinin şerrinden korunur."²⁰

19. "Kim, belâya uğramış birisini gördüğü zaman 'Sana verdiği belâdan beni âfiyette kılan ve beni yarattıklarından çoğu üzerine tercih ederek üstün kılan Allah'a hamdolsun' derse o belâ kendisine ulaşmaz."²¹

20. "Kim, on defa 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr' derse İsmail (aleyhisselâm)'ın zürriyetinden bir köleyi hürriyetine kavuşturmuş (gibi) sevap kazanır."²²

21. "Kim, bana bir defa salâvatta bulunursa²³ Allah da ona on defa salâvatta bulunur."²⁴

22. "Ensânı ancak mümin sever ve onlardan ancak münafık nefret eder. Kim onları severse Allah da onu sever, kim de onlardan nefret ederse Allah da ondan nefret eder."²⁵

23. "Kim, bir borçluya borcunu ödemesi için süresini uzatır veya alacağının (hepsini ya da bir kısmını almaktan) vazgeçer ise Allah Teâlâ kıyamet günü, hiçbir gölgenin olmadığı o günde onu arşının gölgesinde gölgelendirir."²⁶

¹⁹ Buhârî, Müslim.

²⁰ Sahîhul-Câmi.

²¹ Tirmizî.

²² Tirmizî.

²³ Salât kelimesi, duâ anlamındadır. Allah Teâlâ'nın kuluna salavatta bulunması ise ona rahmet ve mağfiret etmesi demektir. Meleklerin insana salavatta bulunması, meleklerin onun için istiğfarda bulunmaları demektir. İnsanın insana salavatta bulunması ise ona duâ etmesi demektir.

²⁴ Tirmizî

²⁵ Buhârî, Müslim.

²⁶ Buhârî.

24. "Kim, bir müslümanı çirkin bir fiil işlerken görür de onu insanlara teşhir etmeyip bu ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter."²⁷

25. "Kimin üç tane kızı olur da sabreder ve malından onları yedirir, içirir ve giydirirse (bu kız evlâtlar) kıyamet günü cehennem karşı onun için perde olurlar."²⁸

26. "Kim, müslüman kardeşinin namusunu gıyabında savunursa onu cehennemden azad etmesi, Allah'ın üzerine bir haktır."²⁹

28. "Kim, istediğini yerine getirmeye gücü yettiği halde öfkesine hâkim olursa Allah (azze ve celle) de kıyamet günü insanlar arasından onu çağırır (onu methederek onunla iftihar eder ve) hurilerden dilediğini almakta onu serbest bırakır."³⁰

29. "Sadaka, maldan hiçbir şey eksiltmez. Bir kul, affedici ve bağışlayıcı oldukça Allah onu izzetli kılar. Her kim Allah için mütevazı olursa Allah da onu (ahirette) yüceltir."³¹

30. "Kim, rızkının genişleyip çok olmasını ve hayatının geri kalan bölümünde kendisi için (bereketli olarak) saklanmasını istiyorsa yakın akrabasına iyilikte bulunsun."³²

Allah (azze ve celle) salih amellerimizi kabul etsin ve hepimizi mükafatına erıştirdiği kullarından kılsın. Allahümme Amin.

²⁷ Buhârî, Müslim.

²⁸ İbn Mâce.

²⁹ Sahîhut-Terğîb.

³⁰ Tirmizî.

³¹ Tirmizî.

³² Buhârî, Müslim.

Ruanda Soykırımı ve Uluslararası Toplumun Sessizliğı

Burak Özdiğer

Ruanda Soykırımı, 20. yüzyılın en ağır insanlık trajedilerinden biri olarak tarihe geçmiştir. 1994 yılında yaklaşık yüz gün içerisinde gerçekleşen katliamlarda yüz binlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan ise yerinden edilmiştir. Ancak Ruanda'da yaşananları yalnızca birkaç ay içerisinde ortaya çıkan bir şiddet patlaması olarak değerlendirmek, olayın tarihsel arka planını anlamayı zorlaştırmaktadır. Soykırıma giden süreç; sömürge döneminde toplumsal kimliklerin yeniden şekillendirilmesi, siyasal iktidar mücadeleleri, ekonomik ve sosyal sorunlar, 1990'da başlayan iç savaş, siyasi kutuplaşma ve uluslararası aktörlerin politikalarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Bu nedenle Ruanda Soykırımı, yalnızca Hutu ve Tutsi toplulukları arasındaki bir çatışmanın sonucu değil, uzun yıllar boyunca biriken siyasi ve toplumsal gerilimlerin sistematik şiddete dönüşmesinin bir örneğidir.

Ruanda, Afrika'nın Büyük Göller Bölgesi'nde yer alan ve sömürgecilik öncesinde merkezi bir krallık yapısına sahip olan bir ülkedir. Toplumun tarihsel yapısında Hutu, Tutsi ve Twa olarak adlandırılan gruplar bulunmaktaydı. Bu gruplar arasındaki farklılıklar başlangıçta günümüzde anlaşıldığı biçimiyle kesin ve değişmez etnik sınırlar oluşturmuyordu. Ekonomik faaliyetler, sosyal statü ve siyasi konum bu ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynuyordu. Özellikle hayvancılıkla uğraşan Tutsiler zaman içerisinde yönetim ve ekonomik yaşamda daha fazla güç kazanırken, çoğunluğu oluşturan Hutuların önemli bölümü tarımla uğraşıyordu. Dolayısıyla sömürgecilik öncesindeki toplumsal yapı, farklı gruplar arasındaki statü ve güç ilişkileriyle şekillenmiş karmaşık bir sistemdi. Bu yapının daha katı bir kimlik sistemine dönüşmesinde sömürgecilik önemli bir rol oynadı. 19. yüzyılın sonlarında Alman sömürge yönetiminin etkisine giren Ruanda, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Belçika'nın

kontrolüne geçti. Belçika yönetimi, Ruanda toplumunu yönetirken Hutu ve Tutsi kimliklerini daha belirgin ve kalıcı kategoriler haline getirdi. Özellikle eğitim, yönetim ve siyasal temsil alanlarında Tutsilere çeşitli ayrıcalıklar tanınması, toplumsal dengelerin değişmesine neden oldu.

Fiziksel görünüş, ekonomik faaliyet ve sosyal konum gibi ölçütler üzerinden yapılan sınıflandırmalar zamanla insanların kimliklerinin resmi ve siyasi bir anlam kazanmasına yol açtı. Böylece daha önce toplumsal ve ekonomik özelliklerle iç içe geçmiş olan farklılıklar, sömürge yönetiminin uygulamaları sonucunda daha katı bir etnik ayrım biçimine dönüştü.

Bu durum Hutular arasında zaman içerisinde ciddi bir hoşnutsuzluk yarattı. Sömürge yönetiminin son dönemlerinde Hutu siyasi hareketleri güç kazanmaya başladı ve 1959 yılında önemli bir kırılma yaşandı. Hutu hareketinin güçlenmesiyle Tutsilere yönelik şiddet olayları arttı; çok sayıda Tutsi ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. 1962 yılında Ruanda'nın bağımsızlığını kazanmasıyla siyasi iktidar büyük ölçüde Hutu liderlerin eline geçti. Böylece sömürge döneminde Tutsilerin lehine oluşturulan siyasal yapı tersine dönmeye başladı. Ancak bu değişim toplumsal uzlaşmayı beraberinde getirmedi. Önceki dönemde yaşanan eşitsizliklerin yarattığı tepki, bu kez Tutsilere yönelik dışlama ve şiddetin önemli unsurlarından biri haline geldi.

1973 yılında General Juvénal Habyarimana'nın gerçekleştirdiği darbeyle iktidara gelmesi, Ruanda'nın siyasi tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Habyarimana uzun yıllar ülkeyi yönetti. Rejim zaman içerisinde Hutu kimliği etrafında şekillenen siyasi yapıyı güçlendirirken Tutsilerin siyasal ve toplumsal konumu sorun olmaya devam etti.

Ülkedeki ekonomik sıkıntılar, nüfus artışı, tarım arazileri üzerindeki baskı ve siyasi istikrarsızlık da mevcut gerilimleri derinleştirdi. Bu koşullar altında etnik kimlikler, siyasal mücadelede giderek daha fazla kullanılan araçlara dönüştü.

Ruanda'nın yakın tarihindeki en önemli dönüm noktalarından biri 1990 yılında yaşandı. Uganda'da yaşayan ve önemli bölümü Tutsi kökenli Ruandalı mültecilerden oluşan Ruanda Yurtsever Cephesi (RPF), 1 Ekim 1990'da Ruanda'ya yönelik bir saldırı başlattı. Böylece hükümet güçleri ile RPF arasında iç savaş başladı. Savaş yalnızca askeri bir mücadele yaratmadı; aynı zamanda ülkedeki Hutu-Tutsi gerilimini daha da artırdı. Hükümete yakın radikal çevreler RPF'yi bütün Tutsilerin temsilcisi gibi göstermeye başladı. Böylece Tutsi nüfusunun tamamı potansiyel bir düşman olarak sunulurken hükümete karşı çıkan ılımlı Hutular da zaman içerisinde "hain" olarak hedef alınmaya başladı.

Savaş devam ederken siyasi çözüm arayışları da sürdü. Bu arayışların en önemli sonucu 1993 yılında Tanzanya'nın Arusha kentinde imzalanan Arusha Anlaşması oldu. Anlaşma hükümet ile RPF arasında güç paylaşımını sağlamayı, ordunun yeniden düzenlenmesini ve geniş tabanlı bir geçiş hükümeti oluşturulmasını amaçlıyordu. Birleşmiş Milletler de anlaşmanın uygulanmasını desteklemek amacıyla UNAMIR adı verilen barış gücünü Ruanda'ya gönderdi. Ancak anlaşmanın uygulanması ciddi siyasi engellerle karşılaştı. Hükümet içerisindeki radikal çevreler RPF'nin güç kazanmasından endişe duyarken anlaşmanın öngördüğü siyasi düzenleme mevcut iktidarın gücünü sınırılıyordu. Böylece barış anlaşması, gerilimi tamamen ortadan kaldırmak yerine siyasi mücadeleyi daha da karmaşık hale getirdi. Gerilimin en kritik aşaması 6 Nisan

1994'te başladı. Devlet Başkanı Juvénal Habyarimana'yı taşıyan uçağın Kigali yakınlarında düşürülmesi sonucunda Habyarimana hayatını kaybetti. Uçağın kim tarafından düşürüldüğü konusunda uzun yıllar boyunca farklı iddialar ortaya atılmış olsa da saldırının hemen ardından ülkedeki şiddet çok hızlı biçimde genişledi. Barikatlar kuruldu, kimlik kontrolleri gerçekleştirildi ve özellikle Tutsiler ile hükümete karşı çıkan ılımlı Hutular hedef alınmaya başlandı. Böylece daha önce siyasi propaganda ve savaş ortamında şekillenen düşmanlık, kısa süre içerisinde kitlesel ve sistematik öldürmelere dönüştü. Soykırımın uygulanmasında yalnızca silahlı gruplar değil, devlet kurumları, yerel yöneticiler ve çeşitli milis yapıları da farklı düzeylerde rol oynadı. Radyo yayınları ise toplumun mobilize edilmesinde önemli bir araç haline geldi. Tutsilere yönelik insanlık dışı ifadelerin kullanılması ve düşmanlaştırıcı propaganda, şiddetin meşrulaştırılmasına hizmet etti. Bu propaganda ortamında komşuların komşularını hedef aldığı, insanların evlerinde, yollarda, kiliselerde ve farklı sığınma alanlarında öldürüldüğü bir süreç ortaya çıktı. Soykırımın önemli özelliklerinden biri de şiddetin günlük yaşamın içine kadar nüfuz etmiş olmasıydı.

Bu süreçte yalnızca Tutsiler hedef alınmadı. Soykırıma karşı çıkan veya radikal Hutu siyasetini desteklemeyen çok sayıda Hutu da öldürüldü. Dolayısıyla 1994'teki şiddeti bütün Hutuların bütün Tutsilere karşı yürüttüğü basit bir çatışma olarak değerlendirmek doğru değildir. Soykırımın temel hedefi Tutsi nüfusunun yok edilmesi idi; ancak siyasi muhalifler ve ılımlı Hutular da sistematik şiddetin kurbanları arasında yer aldı. Bu durum, Ruanda'daki şiddetin etnik kimlikle birlikte siyasi sadakat ve rejime bağlılık üzerinden de şekillendiğini göstermektedir.

Ruanda'da yaşananların en çarpıcı yönlerinden biri uluslararası toplumun müdahalesindeki yetersizlikti. Soykırım başladığında ülkede Birleşmiş Milletler'in UNAMIR misyonu bulunuyordu. Ancak misyonun yetkileri ve askeri kapasitesi yaşanan kitlesel şiddeti durdurmak için yeterli değildi. Belçikalı barış gücü askerlerinin öldürülmesinin ardından Belçika askerlerini çekme kararı aldı. Bunun ardından Birleşmiş Milletler'in Ruanda'daki askeri varlığı büyük ölçüde azaltıldı. Böylece kitlesel cinayetlerin devam ettiği bir dönemde uluslararası müdahale kapasitesi daha da zayıfladı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşımı da Ruanda krizinin uluslararası boyutunun önemli bir parçasıdır. 1993 yılında Somali'de Amerikan askerlerinin öldürülmesinin ardından ABD yönetiminin Afrika'daki yeni bir askeri müdahaleye karşı daha temkinli davrandığı belirtilmektedir. Ruanda'da yaşananların başlangıçta açık biçimde "soykırım" olarak tanımlanmaması da uluslararası müdahalenin gecikmesine ilişkin tartışmaların önemli unsurlarından biridir. Birleşmiş Milletler'in soykırımın niteliğini açık biçimde kabul etmesinin gecikmesi, uluslararası toplumun yaşananlara yönelik tutumunun en fazla eleştirilen yönlerinden biri olmuştur.

Fransa'nın Ruanda'daki rolü ise uzun yıllardır tartışılmaktadır. Fransa, 1990'dan itibaren Habyarimana hükümetiyle yakın ilişkiler geliştirmiş ve Ruanda ordusunun güçlendirilmesinde rol oynamıştır. Soykırım dönemindeki Fransız politikası, daha sonra hem araştırmacılar hem de farklı uluslararası çevreler tarafından yoğun biçimde eleştirilmiştir. Fransa ise kendisine yöneltilen, soykırımın hazırlanmasına veya uygulanmasına destek verdiği yönündeki suçlamaların önemli bölümünü reddetmiştir.

1994 yılının Haziran ayında Fransa, Birleşmiş Milletler yetkisi çerçevesinde Operation Turquoise adı verilen müdahaleyi gerçekleştirmiş ve bazı bölgelerde güvenli alanlar oluşturmuştur. Bununla birlikte bu operasyonun soykırım faillerinin kaçışına imkân sağladığı yönündeki eleştiriler de bulunmaktadır. Bu nedenle Fransa'nın rolü, Ruanda Soykırımı'nın uluslararası boyutundaki en tartışmalı konulardan biri olmaya devam etmektedir.

Soykırım yaklaşık yüz gün sürdü. Bu kısa süre içerisinde yüz binlerce insan öldürüldü. Kesin ölü sayısı konusunda farklı tahminler bulunmakla birlikte, araştırmalar ve Ruanda'nın daha sonraki adalet süreçleri olayın büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Soykırımın sona ermesinden sonra yapılan Gacaca mahkemeleri de yaşananların kapsamına ilişkin önemli veriler ortaya çıkardı. Bu yerel mahkemeler, çok sayıda kişinin yargılanmasına ve olayların toplum içerisinde yeniden ele alınmasına imkân sağladı. Makalede aktarılan Gacaca verilerinde bir milyondan fazla kişinin öldürüldüğüne ve ölenlerin büyük çoğunluğunun Tutsi olduğuna ilişkin sonuçlara yer verilmektedir.

Soykırımın sona ermesinde RPF'nin askeri ilerleyişi belirleyici oldu. RPF'nin ülkenin önemli bölümünü kontrol altına alması ve Kigali'yi ele geçirmesiyle Hutu hükümeti çöktü ve kitlesel öldürmeler sona erdi. Ancak savaşın sona ermesi Ruanda'nın sorunlarının bittiği anlamına gelmiyordu. Soykırım sonucunda milyonlarca insan ülke içinde veya komşu ülkelerde yer değiştirmek zorunda kaldı. Devlet kurumları, eğitim ve sağlık sistemi ciddi biçimde zarar gördü. Ekonomik yıkımın yanı sıra toplumun psikolojik yapısı da derinden etkilendi. İnsanların birbirine duyduğu güven büyük ölçüde sarsıldı; çünkü birçok insan kendisini öldüren veya ailesinin ölümüne katılan kişileri daha önce tanıyor ve aynı topluluk içerisinde yaşıyordu.

Soykırım sonrasında Ruanda'nın önündeki en önemli meselelerden biri adalet ile toplumsal uzlaşmanın birlikte nasıl sağlanacağıydı. Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi, soykırımın üst düzey sorumlularının yargılanması açısından önemli bir işlev gördü. Bunun yanında Ruanda'da Gacaca adı verilen yerel mahkemeler kuruldu. Gacaca sistemi, çok sayıda kişinin yargılanmasını mümkün kılarken aynı zamanda toplumun yaşananlarla yüzleşmesini amaçladı. Sistem hakkında güvenilirlik ve adil yargılama açısından çeşitli tartışmalar yaşansa da çok büyük sayıdaki davanın sonuçlandırılmasında önemli bir rol oynadı.

Ruanda, 1994 sonrasında siyasi ve ekonomik açıdan yeniden yapılanma sürecine girdi. RPF'nin iktidara gelmesinin ardından yeni yönetim ülkenin istikrarını sağlamaya ve ekonomik yapıyı yeniden kurmaya yöneldi. Aynı zamanda toplumun yeniden bir arada yaşamasını sağlamak amacıyla farklı politikalar uygulandı. Bununla birlikte ülkenin yeni siyasi düzeni konusunda da tartışmalar ortaya çıktı. Özellikle siyasi alanın sınırlandırılması, medya üzerindeki denetim ve iktidarın yapısı farklı kesimler tarafından eleştirildi. Dolayısıyla soykırım sonrasındaki Ruanda'nın hikâyesi yalnızca yeniden yapılanma ve ekonomik toparlanmadan ibaret değildir; güvenlik, adalet, özgürlükler ve toplumsal uzlaşma arasındaki hassas dengenin de bir parçasıdır. Ruanda Soykırımı'nın en önemli yönlerinden biri, kitlesel şiddetin bir anda ve kendiliğinden ortaya çıkmadığını göstermesidir. Sömürge döneminde kimliklerin katılaştırılması, siyasi iktidar mücadeleleri, ekonomik sorunlar, mülteci meselesi, iç savaş, propaganda ve uluslararası aktörlerin politikaları uzun bir süreç içerisinde birbirini etkileyerek toplumdaki gerilimi artırmıştır. 6 Nisan 1994'te Hab-yarimana'nın uçağının düşürülmesi ise zaten son derece kırılgan olan siyasi ortamın kitlesel şiddete dönüşmesini hızlandıran olaylardan biri olmuştur. Bu nedenle Ruanda'da yaşananları yalnızca "etnik çatışma" şeklinde tanımlamak, olayın siyasi ve tarihsel boyutlarını gözden kaçırmak anlamına gelir.

Ruanda örneği aynı zamanda uluslararası toplumun soykırım ve kitlesel şiddet karşısındaki sorumluluğunu da gündeme getirmektedir. Birleşmiş Milletler'in olaylar sırasında etkili biçimde müdahale edememesi, daha sonra örgütün kendi mekanizmaları içerisinde de ciddi biçimde tartışılmıştır. Ruanda'da yaşananlar, uluslararası toplumun bir ülkede büyük çaplı insan hakları ihlalleri ortaya çıktığında yalnızca gelişmeleri izlemekle yetinmesinin ne kadar ağır sonuçlar doğurabileceğini göstermiştir. Ancak bu deneyim aynı zamanda dış müdahalenin de tek başına basit bir çözüm olmadığını ortaya koymaktadır. Ruanda örneğinde Fransa, Belçika, ABD ve Birleşmiş Milletler gibi farklı aktörlerin politikaları birbirinden farklı biçimlerde tartışılmakta; bu nedenle olayın uluslararası boyutunu tek bir aktörün sorumluluğuna indirgemek yerine dönemin bütün siyasi koşulları içerisinde değerlendirmek gerekmektedir.

Sonuç olarak Ruanda Soykırımı, yalnızca 1994 yılının yaklaşık yüz gününe sığdırılabilecek bir olay değildir. Bu trajedinin arkasında sömürge döneminden bağımsızlık sonrasına uzanan uzun bir tarih, siyasal iktidar mücadeleleri, toplumsal eşitsizlikler, savaş ve propaganda bulunmaktadır. Yüz binlerce insanın yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan bu süreç, kimliklerin siyasi amaçlarla keskinleştirilmesinin ve toplum içerisinde belirli grupların düşmanlaştırılmasının ne kadar yıkıcı sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Ruanda'nın deneyimi aynı zamanda soykırımın önlenmesinde erken uyarı mekanizmalarının, uluslararası hukukun ve uluslararası toplumun zamanında harekete geçmesinin önemini ortaya koymaktadır. 1994'te yaşananların hafızada tutulması yalnızca geçmişte yaşanan bir trajediyi hatırlamak anlamına gelmemektedir; benzer süreçlerin yeniden ortaya çıkmasını önlemek açısından da tarihsel bir sorumluluk taşımaktadır.

Rabbimiz Sonsuz Hikmet Sahibidir

Muhammed Fırat

الذی فی البصیحة

Nasihatimiz Var

الحکم

تقوا
Takva

Ekim 2026
69. Sayı

takvadergisi.org

Hikmet, her şeyi yerli yerine koymaktır. El-Hakîm ise hikmet fiilinin sahibidir. Hikmet, Allah'ın sıfatı el-Hakîm ise O'nun en güzel isimlerindendir.

O (cc) son derece hikmet sahibidir. Hikmetinin sırları yaratışında ve emirlerinin çoğunda kendini gösterirken birçokları ise bize gizli kalır. Allah bu sırları sadece tefekkür sahibi kullarına açar ki O'na olan yakınlıkları, sevgi ve saygıları artsın.

Allah'ın yarattıkları üzerindeki hikmetleri konusuna, bizleri tefekküre yönlendiren şu ayeti zikrederek başlayalım;

"Kendi nefislerinizde dahi (nice ayetler var. Bunları) görmüyor musunuz?" (Zariyat, 21)

Yine Rabbimiz şöyle buyurmuştur: "Dikkat edin, yaratma ve emir O'na aittir." (Araf, 54)

Rabbimizin sonsuz hikmeti, bu iki önemli esasta 'yaratma ve emretme' çok daha fazla ortaya çıkar. Yarattıklarına bak, sonra da emirlerini ve hükümlerini düşün! Hikmetinin, azametinin ve yüceliğinin karşısında hayrete düşeceksin.

Bizleri yaratan Allah'ın hikmet sahibi olduğundan hiç şüphe yok. Vücudumuzda işe yaramayan tek bir kemik, tek bir uzuv, tek bir yaratış bulamazsın. Faydalarını bugün bilmesek de ileride öğreneceklerimiz bize onların hikmetlerini haber verecektir. Allah (cc) şöyle buyuruyor:

"İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki onun (Kuran'ın) gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması, yetmez mi?" (Fussilet, 53)

O'nun yaratışındaki hikmetlerini anlamak için üzerlerinde düşünmen gerekir. Sadece vücudundaki hikmetlerin işaretlerini düşün. Zira onlar yaratılışın ve bu yaratıştaki şekillerin mükemmelliğini görmeyi için üzerinde gezinti yapacağın bir kıta gibidir.

Sen kendini küçücük bir cesetten ibaret sanıyorsun

Lakin içinde kocaman bir âlem barındırıyorsun.

Allah'ın hikmetleri, mahlûkatı yaratışında tecelli ettiği gibi emirlerinde de ortaya çıkar, görünür. Allah (cc) bir şeyi emrettiğinde o şey kulluk haliyle uyumlu, kulların maslahatına uygun, dünya ve ahiret mutluluğuna sebep olur.

Namaz emrini düşündüğünde, ondaki sırlara vakıf olman ve yığınla hikmetinin ortaya çıkması sebebiyle bu tefekkür işi sana çok ağır gelecektir. Namazların beş vakit oluşunu düşününce kullara zor olacağından daha fazla olmadığını ama aynı zamanda kalplerinden kendisi için yaratıldıkları kulluk manasının silinmemesi için de daha az olmadığını göreceksin.

Şayet namazın eda edilmesini, hareketlerinin ruhaniliğini, zikirlerinin imani boyutunu düşünecek olursan güzelliğin hikmeti sarmaladığını, hikmetin güzellik, yücelik ve azametle kuşanarak meydana geldiğini göreceksin.

Namazı tefekkür etmenin ardından oruç emrine bir geçiş yap bakalım! Hikmetlerinin seni hayrete düşüreceğinden hiç şüphe yok. Açlık, sana fakirleri ve yoksulları hatırlatır. Vücudunun yemekten ve başka şeylerden arınması, seni dünya ve debdebesinden uzaklaştırıyor. Küçük bir itaat, nefsinde kulluğun manasını uyandırıyor.

Sonra Hac ibadetini düşün. Allah'ın istekleri doğrultusunda atılan o adımlar, insanlara her şeyden haberdar olan, hikmet sahibi ve çok yüce olan bir ilaha bağlı olduklarını hatırlatır. Allah'ın yaratışındaki hikmeti, emirlerindeki ve kanunlarındaki hikmetine denktir. Kâinatta olan her şeyde yaratıcısının ve nizam koyucusunun hikmetleri vardır.

İslam şeriatında erkek mirastan iki kat fazla hak alıyorsa diğer taraftan ailesinin nafakasını karşılama sorumluluğu da ona yüklenmiştir. Kadına ise yarısı verilince ona ailesinin nafakasını karşılama sorumluluğu yüklenmemiştir. Kadının malı yalnızca kendisine aittir. Erkeğin malı ise hem kendisine hem de başkalarına aittir. Bu sadece bu hükümdeki yüce hikmetlerden biridir.

Bazı kanunlarındaki hikmetlerin anlaşılmaz olması da yine O'nun hikmetlerindendir. Bu tür hükümler insanlar için birer imtihan hükmündedir. Bu imtihanla mümin münafıktan, teslimiyet gösteren şüphe edenden, gönülden kabul eden nefret edenden ayrılır.

İnsanlar arasında bir fark olması için hükümlerdeki hikmetlerin hepsini herkes göremeyebilir. İslam, iman ve ihsan yönünden bir merteye farklılıkları olsun. Hatta küfür, fışk ve isyan yönünden bir merteye farkları da olsun...

Yarattığı ve emrettiği her şeyde Allah'ın şaşırtıcı hikmetleri vardır. Bazı hükümlerdeki hikmetlerin gizli kalmasının sırlarından biri de ilim ehlinin onlardaki hikmetleri anlamaları, araştırmaları, incelemeleri ve bulmak için çaba harcamaları yönünde bir imtihan olmasındandır. Bu da onların cihadı olsun. Bu hususta gösterecekleri çaba sayesinde ilimleri artacak, zayıf kalpler onlarla sebat bulacak ve yüce mertebelere erişeceklerdir.

el-Hakîm isminin tecelli ettiği durumlardan biri de kulun duasına rabbinin icabetinin gecikmesidir. O (cc) dualara hemen icabet etmeye, istekleri gerçekleştirmeye, sen henüz elini indirmeden isteklerini yerine getirmeye kâdir olduğu halde hikmeti gereği birçok dua için bunu gerçekleştirmez.

Hüzünler seni yorduğunda

Dünya tüm genişliğine rağmen sana dar geldiğinde

Üzülme! Belki de Allah, senin dua ederken sesini duymak istiyor.

Her taraftan kendisini kuşatan rızanın ve rahmet sağanağına tutulmanın karşısında fakirlik nedir ki? Bununla birlikte Ahirette onu bekleyen büyük ecirlerin karşısında bir önemi var mı fakirliğin? Bu meselenin bir yönü...

Diğer bir yönü de şudur: Allah'tan zenginlik isteyen bir fakire istediğinin verildiğini düşünelim. Allah (cc) bu zenginliğin onu bozacağını, kibirleneceğini, azacağını biliyor. Ve yine çok az bir ömrünün kaldığını da biliyor. Beş yıl, on yıl belki de daha az. Onu azdıran, şımartan ve oyaltan bu milyonların artık ne anlamı kalır ki? En sonunda hayatını kulluktan uzak bir şekilde sonlandıracak. Dünyasını ve ahiretini ziyan edecek! Bu da meselenin diğer bir yönü...

Zenginlik isteyen bir kişiye, Allah bugün verdiğinde o zenginliğin yok olacağını biliyor. Bugün fakirlik onun için daha uygundur zira başına gelecek bir felaket bu hızlı gelen zenginliği yok edecek. Onun için en uygunu bu zenginliğin biraz ertelenmesidir. Her şey durulduğunda bu felaketin vakti bittiğinde gelen zenginlik daha faydalı ve daha kalıcı olacaktır. Bu da meselenin üçüncü bir yönü... Dördüncü... Beşinci... Onuncu...

Sen O'nun hikmetlerini düşünmeyi daha bitirmeden, O'nun rahmeti, kudreti ve yüceliği gelir bulur seni... Fakir bir kişiyle muamelesinde Allah'ın hikmetlerini anladıysan hasta, dertli, muhtaç kişilerin hallerindeki hikmetleri de aynı şekilde düşünebilirsin. el-Hakîm olanın herhangi bir anda hikmeti terk edeceğini, ya da er-Rahim'in rahmetinde eksiklik göstereceğini sanma sakın!

Unutma ki; Allah kullarını kolaylık ve zorlukla, sevilen ve sevilmeyen şeylerle dilediği şekilde, dilediği şeylerle imtihan edebilir. Her zamana ait bir maslahat örneği, bir zorluk çeşidi ve bir ibadet şekli vardır.

Hakikat, bazılarının tabiriyle altıgen gibidir. Onun bir yönünü yakinen bilmemiz bilmediğimiz diğer beş yönünü geçersiz yapmaz. Hakikatin bir tarafını bilmek bile bizi mutlu etmeli, henüz kavrayamadığımız yönlerine ulaşmak için bizleri gayrete getirmelidir. Bu zikrettiğimiz ve daha zikretmediğimiz şeylerin kendisine isabet ettiği akıllarımız, herhangi bir hükümdeki veya yaratılıştaki hikmetleri sorgulamaya elverişli değildir. İnsan akli, çevresinde olup bitenleri anlama konusunda sadece mevzuyu anlamak noktasında bile zayıf iken, bir de kalkmış meselelerin hikmetlerini ve gayelerini tam manasıyla kavrayacakmış (!)

Tüm bunlardan sonra, ruhlarımızın el-Hakîm ve el-Habîr'e secde etmesi, hikmetinin bizim sorgulamalarımızdan çok daha büyük olduğunu; O'nun sadece hakkı ve hayrı takdir ettiğini, en güzel hükümleri koyduğunu kabul etmemiz gerekmez mi?

Velhamdulillahi rabbil alemin...

Yüze Karşı Övgü, Kalbe Karşı Tehdit

Ümmü Fırdevs

Nefsin en tatlı zehri, yüzümüze karşı söylenen süslü sözlerdir. İnsan ruhu doğası gereği takdir edilmeye, beğenilmeye ve alkışlanmaya meyillidir. Ancak İslam geleneğinde bir insanı yüzüne karşı aşırı övmek, ona bir iyilik sunmak değil; farkında olmadan onun kalbini diri tutan manevi surlarında telafisi güç bir gediğe yol açmaktır. Dışarıdan bakıldığında bir nezaket yahut sevgi gösterisi gibi duran bu iltifatlar, hakikatte muhatabının manevi dünyasına doğrultulmuş gizli bir tehdite dönüşür.

Nitekim bu tehlikenin boyutunu Peygamber'in (s.a.v.) nebevi uyarısında en berrak haliyle görürüz. Huzurunda bir adamın başka birini aşırı şekilde övdüğünü duyan Rasulullah (s.a.v.) muhatabını şöyle uyarmıştır: **"Yazık sana! Arkadaşının boynunu kestin!"** Bu sarsıcı ifadeyi birkaç kez tekrarladıktan sonra, takdirin ölçüsünü şu sözlerle çizmiştir: **"Eğer biriniz mutlaka kardeşini övecekse ve onun öyle olduğuna dair bir bilgisi varsa 'Zannımca şöyledir, hesabı Allah'a aittir, Allah'a karşı hiç kimseyi temize çıkaramam' desin."**¹

Kur'ân-ı Kerîm de nefsin bu kendini beğenme meyline karşı insanı şu ilahî ikazla uyarır:

"Kendinizi temize çıkarmayın (öz nefslerinizi övüp durmayın). O, kimin takva sahibi olduğunu en iyi bilendir."²

Peki, görünüşte insanı mutlu eden övgü neden bu denli sert bir dille yerilmiştir?

Cevap, süslü sözlerin insan psikolojisi tetiklediği yıkıcı mekanizmada saklıdır. İslam âlimleri, yüz yüze yapılan denetimsiz övgünün nefis üzerinde üç büyük manevi zaafı beslediğini tespit eder:

İlk olarak övgü, kişide ucub yani kendi amelini beğenme hastalığını doğurur. Başarıyı veya güzel bir hali Allah'ın lütfu olarak görmek yerine, kendi bileğinin gücü sanan insan, eylemin asıl sahibini unuttur. İkinci aşamada bu durum kibre dönüşür; övgülerle şişen benlik, zamanla çevresindekileri küçük görmeye başlar. Son safhada ise amelde gevşeklik baş gösterir. "Ben zaten oldum, takdir ediliyorum" zehrine kapılan insan, manevi ve ahlaki gelişimini kendi eliyle durdurur. Seni öven kişi sana bir iyilik yapmıyor; aksine nefsini besleyerek seni kendi elinle zehirlemene zemin hazırlıyor.

Ashabın Korkusu: "Övüldüğümde Dinim Zayıflıyor"

Sahabe-i kiram ve selef-i salihîn, övgüyü bir lütuf değil; ibadet hayatlarını ve ihlaslarını tehdit eden ağır bir manevi imtihan olarak görürdü.

Mekhûl (ra) anlatır: Sahabeden biri yüzüne karşı övüldüğünde diz çöker, gözyaşlarıyla şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Bunlar beni senin örttüğün kusurlarımla bilmiyorlar. Onların bilmediği günahlarımı bağışla, beni onların dediğinden sorumlu tutma!"³

Süfyân b. Uyeyne ise bu manevi tehlikeyi şu veciz tespitiyle özetler: "Sana övgü ulaştığında bu seni yanıltmasın. Çünkü seni öven kişi, senin kendi hakkında bildiğin gizli hallerini ve kusurlarını bilemez."⁴

"Mümin Övüldükçe Mahcup Olur"

Selefin övgü karşısındaki ruh hali, kalbinin kirlenmesinden korkan titiz bir insanın hassasiyetini taşır. Hasan-ı Basrî bu konudaki temel ölçüyü şöyle koyar: "Mümin, bir

¹ (Buhari)

² (Necm, 32.)

³ İbn Ebi Şeybe.

⁴ Beyhaki

kimseden övgü duyduğunda kalbinde bir mahcubiyet ve utanma hisseder. Münafık ise övüldükçe böbürlenir ve ameliyle övünmeye başlar."

Benzer şekilde Muhammed b. Vâsi' de kendi nefsinin sarsan şu hakikati haykırmıştır: "Eğer günahların bir kokusu olsaydı övgü bir yana, hiçbiriniz kokumdan yanıma yaklaşamazdınız."

Toprak Saçılan Sözler ve Dalkavukluk Tehlikesi

Övgü arzusu yalnızca bireyin iç dünyasını zehirlemekle kalmaz, toplumsal ilişkileri de dalkavukluk ve samimiyetsizlik üzerine inşa eder. Menfaat sağlamak veya güç sahibine şirin görünmek adına yapılan abartılı övgüler için Peygamber (s.a.v.) son derece net bir tavır koymuştur: **"Meddahları (çıkar için aşırı övenleri) gördüğünüzde yüzlerine toprak saçın!"** Bu nebevi emrin ardında, sahte iltifatlarla örülü bir toplum düzenini engelleme ve hakikatin sesini koruma iradesi yatar.

Ebû Bekir (ra) ne zaman birisi tarafından övülse hemen kibre düşmekten Allah'a sığınır ve şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Sen beni benden daha iyi bilirsin, ben de kendimi insanlardan daha iyi bilirim. Allah'ım! Beni onların zannettiğinden daha hayırlı kıl, onların bilmediği kusurlarımı bağışla ve söylediklerinden dolayı beni hesaba çekme!"⁵

Modern Çağın Beğeni Kapanı ve Hakiki Olgunluk

Günümüzde bu manevi tuzak, sosyal medyadaki "beğeni" butonları ve yorum alanlarıyla boyut değiştirerek hayatımızın merkezine yerleşti. İnsanlar artık yalnızca karşılaştıkları kişilerin değil, dijital dünyadaki kitlelerin övgüsüne bağımlı hale geldi. Her ameli, her anı görünür kılma ve takdir toplama arzusu, ihlasın en büyük düşmanı olan süm'a (yaptığı hayrı duyurma merakı) hastalığını tetikliyor.

Buna karşın İslam ahlakı, insanı sadece övgünün sarhoşluğundan korumakla kalmaz, yergilere karşı da sarsılmaz bir olgunluğa davet eder. Hasan-ı Basrî ve Fudayl b. İyâz gibi hakikat erlerinin nazarıyla; gerçek olgunluk, bir insanın yüzüne söylenen övgü ile yerilmeyi eşit derecede soğukkanlılıkla karşılayabilmesidir. Biri sizi yerdiğinde eğer haklıysa, bu durum kendinizi düzeltmeniz için bir fırsattır; haksızsa, günahlarınıza kefarete olacak bir imtihan...

Peki Nasıl Övelim? Hakiki Takdir ile Yıkıcı İltifatın Sınırı

Bütün bu uyarılardan sonra akla şu soru gelebilir: "İslam ahlakında insanları hiç mi takdir etmeyeceğiz?" Şüphesiz ki güzel bir davranışı teşvik etmek ile insanı kibir uçurumuna sürükleyen yıkıcı övgü arasında ince ama hayati bir çizgi vardır:

Kişiliği Değil, Emeği Takdir Etmek

İnsanın şahsını, benliğini veya zekasını abartıyla övmek nefsi kabartırken; harcadığı emeği, gayreti ve samimiyeti takdir etmek hayra teşvik edicidir.

Gıyabında Övmek

Bir insanı yüzüne karşı övmek "boynunu kesmek" olarak nitelendirilirken onun yokluğunda gıyabında iyiliklerini anlatmak ve onu hayırla yad etmek, gıybetin zıttı olan övülmüş bir ahlaktır.

Kalbe Düşen Sorular: Bir Öz-Eleştiri

Yazıyı bitirirken nefis aynasına bakıp şu soruları kendimize sormaya var mıyız

1. Sevincimin Kaynağı Ne?

Bir iyilik veya başarı ortaya koyduğumda; içimdeki huzur Allahu Tealâ'nın bunu bana nasip etmiş olmasından mı kaynaklanıyor yoksa insanların dillerinden dökülecek takdir ve tebriklerden mi?

⁵ İbnu'l Cevzi, Sıfatu's Safve.

2. Yergilerle Nasıl Baş Ediyorum?

Hakkımda yapılan bir eleştiri veya haksız bir yerme karşısında öfkeyle savunmaya mı geçiyorum, yoksa bunu nefsimin hamlığını olgunlaştıracak bir terbiye vesilesi olarak görebiliyor muyum?

3. Överken Gerçekten İçten miyim?

Bir başkasını takdir ederken niyetim onun çabasını Allah rızası için görünür kılmak mı yoksa ona şirin görünmek ve gizli bir menfaat devşirmek mi?

4. Dijital Alkışların Neresindeyim?

Günlük hayatımda veya dijital mecralarda aldığım "beğeniler" azaldığında manevi bir çöküş yaşayıp amellerimdeki şevki kaybediyor muyum?

Sonuç olarak; müminin ölçüsü halkın fani alkışları değil, Hakk'ın kalpteki tecellisidir. Yüzümüze söylenen övgüleri nefsimize bir pay çıkarmadan toprağa gömmek, yergileri ise şahsi bir kavgaya dönüştürmeden birer ıslah vesilesi saymak; kalbin bu çağdaki en büyük koruma kalkanıdır.

Çünkü asıl ve yegâne övgüye layık olan, Âlemlerin Rabbi olan Allah'tır:

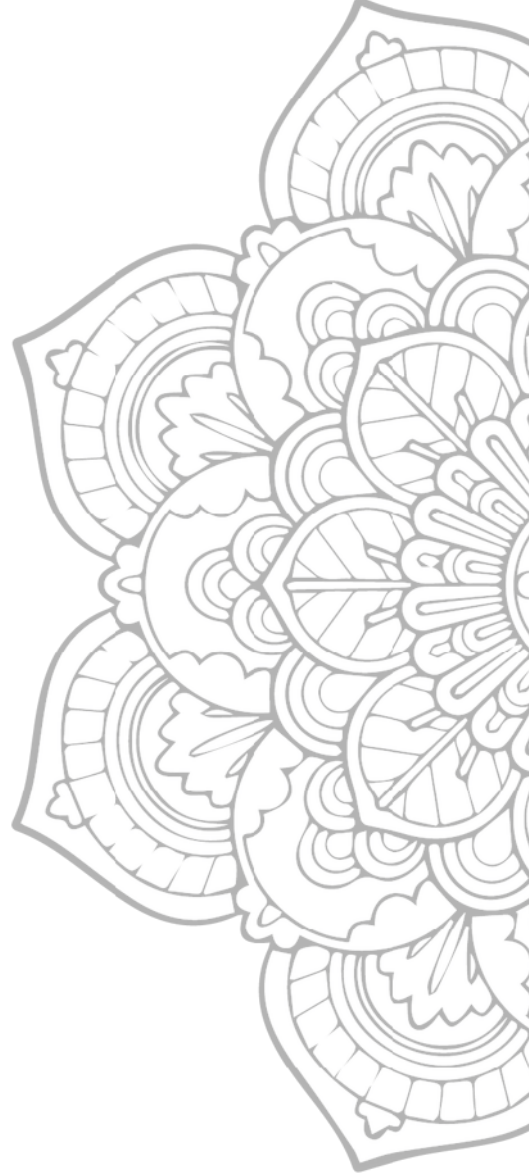
"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."⁶

Birisi yüzümüze karşı bizi övdüğünde kalbimizi korumak adına Ebû Bekir (r.a.) gibi şu duayı kalbe iltica kılmak:

"Allah'ım! Sen beni benden daha iyi bilirsin, ben de kendimi insanlardan daha iyi bilirim. Beni onların zannettiğinden daha hayırlı kıl, bilmedikleri kusurlarımı bağışla ve söylediklerinden dolayı beni hesaba çekme."⁷

⁶ Fatiha, 2

⁷ Edebu'l Müfred.

Dijital Minimalizm

Burak Eryılmaz

Önceki yazılarımızda çocukları korumak için devletin el atmasından ziyade kendimiz çocuğumuzu eğitim kontrol edelim demiştik. Bu yazımızda ise bizi ele geçiren bu dijital hayatı evlerimizde nasıl kontrol altında tutacağımıza bakacağız inşaallah. Aynı evin içinde dört kişiye baba koltukta telefona bakarken, anne mutfakta yemek yaparken önündeki ekrandan You Tube'daki bir vlogger'ın hayatını izliyorsa, çocukları teknoloji bağımlısı diye nasıl suçlayabiliriz? Büyük çocuk odasında kulaklıklarını takmış, oyun oynuyor. Küçük olan halının üzerinde tabletin içine düşmüş. Dört beden aynı evin içinde nefes alıyor ama dört farklı zihin, birbirinden binlerce kilometre uzaktaki sanal gezegenlerde dolaşıyor. Biz "Birlikte ama yalnız" olmanın o sessiz ve soğuk çağını yaşıyoruz.

Teknoloji karşıtı bir makine kırıcı olup evdeki tüm ekranları toplayıp pencereden aşağı atacak halimiz yok. Teknoloji, doğru kullanıldığında bizi bilgiye uçuran harika bir hizmetçidir. Ancak dizginleri onun eline verdiğimizde hayatımızı çalan korkunç bir efendiye dönüşür. Mesele dijital dünyadan tamamen kopmak değil, o dünyanın bizim gerçek hayatımızı işgal etmesini engellemektir. Çözümün adı ise Dijital Minimalizm'dir.

Dijital minimalizm, teknolojiyi tamamen reddetmek yerine onu sadece gerçekten değer katan alanlarda "bilinçli" olarak kullanmaktır. Ailenizi bu sanal izolasyondan kurtarmanın ilk kuralı, evinizin içinde ekranların asla giremeyeceği "Dokunulmaz Alanlar" ilan etmektir.

Bunun en önemli kalesi Yemek Masasıdır. Yemek masası, sadece karın doyurulan bir yer değil, ailenin duygusal olarak hizalandığı, birbirinin gözünün içine

baktığı, günün yorgunluğunun ve neşesinin paylaşıldığı kıymetli bir buluşma anıdır. O masaya bir telefon konduğunda (ekranı ters dönük olsa bile), masadaki herkese şu bilinçaltı mesajı verirsiniz: "Senin bugün okulda veya iş yerinde yaşadığın olaylardan, bana anlatacağın şeylerden çok daha önemli bir dünya var bu cam parçasının içinde. Her an oraya dönebilirim." Yemek masasına ekran gelmez. Nokta. Bu kural, istisnasız tüm aile üyeleri için geçerlidir.

İkinci dokunulmaz alan Yatak Odalarıdır. Uyku, beynin kendini tamir ettiği, çocuğun fiziksel ve zihinsel büyümesinin gerçekleştiği en önemli zamandır. Gece yatağa telefon veya tabletle girmek, beyni mavi ışığa boğarak uyku hormonu olan melatonini sıfırladığı gibi, dış dünyanın tüm kaosunu ve stresini en mahrem anınıza taşır. Çalar saat olarak telefon kullanma bahanesinden vazgeçin; gidin pilli bir çalar saat alın. Telefonlar gece şarja salonda veya mutfakta takılsın.

Ebeveynler olarak en büyük korkularımızdan biri çocuğumuzun "canının sıkılması" oldu. En ufak bir boşlukta, arabada giderken, restoranda sipariş beklerken, misafirlikte otururken çocuklar arıza çıkarmasın diye anında önlerine bir ekran koyuyoruz. Onlara saniyede bir yeni içerik sunarak, zihinlerinin "boşta kalmasına" asla izin vermiyoruz.

Oysa nörobiyoloji bize çok net bir şey söyler: Can sıkıntısı, yaratıcılığın ve hayal gücünün hammaddesidir. Beyin, ancak dışarıdan gelen o amansız veri akışı kesildiğinde, kendi içine döner ve üretmeye başlar. Sürekli dışarıdan eğlendirilen bir çocuk, kendi kendini eğlendirme, problem çözme ve hayal kurma yeteneğini kaybeder. Bırakın çocuklarınızın canı sıkılsın! Bırakın tavanı izlesinler, oflayıp puflasınlar, koltuk minderlerinden kaleler yapsınlar, iki tane çöp parçasından kendi oyunlarını kursunlar. Onları ekranla uyuşturmak, içlerindeki o potansiyel mucidi zehirlemektir.

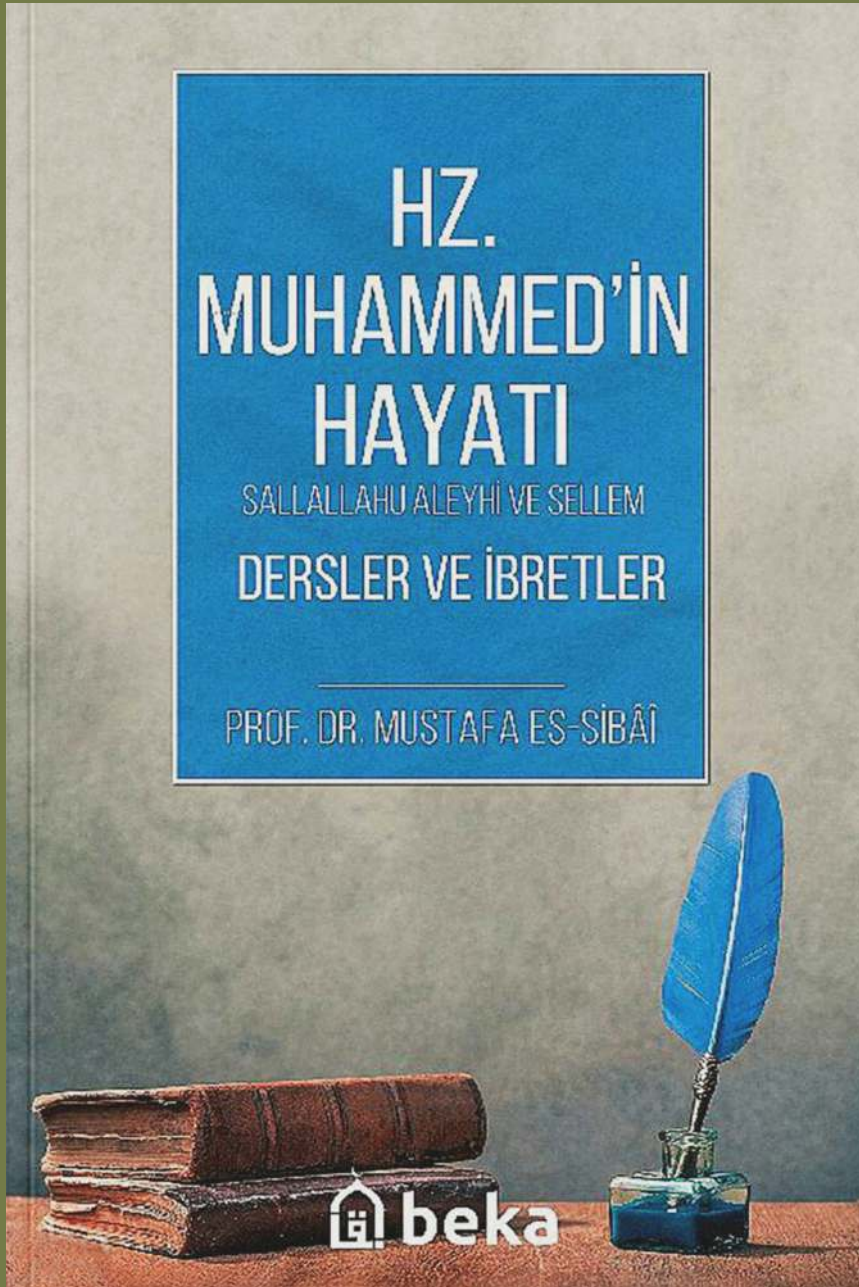
Dijital detoks yapmak istiyorsanız, çocuklarınıza nutuk çekerek bir yere varamazsınız. Çocuklar bizim söylediklerimizi değil, yaptıklarımızı kopyalarlar. Elinizden telefon düşmezken, her gelen bildirimde sohbete ara verip ekrana bakarken çocuğunuza "Kitap oku, teknolojiye bağımlı olma" dersiniz, bunun hiçbir inandırıcılığı olmaz.

Ekranı kapatmak, hayatı açmaktır. Pazar sabahları telefonları bir çekmeceye kilitleyip, sadece yüz yüze bakarak kahvaltı yapmanın, ormanda veya bir parkta sessizce yürüyüş yapmanın ailenizin üzerindeki o iyileştirici etkisini bir kez tattığınızda, ne kadar çok şey kaçırdığınızı fark edeceksiniz. Dijital minimalizm, hayatımızdan bir şeyleri eksiltmek değildir; tam tersine, ekranların arkasında unuttuğumuz o gerçek, sıcak ve biraz da dağınık hayatı evimize geri çağırmaktır.

HZ. MUHAMMED (S.A.V) HAYATI DERSLER VE İBRETLER

Mustafa Es-Sibâî

Son dönemlerde yazılan ve siyeri konu alan eserler arasında klasik haline gelen bu çalışma Rasulullah (sav)'in hayatını özlü bir şekilde ele almıştır. O yüce şahsiyetin karşılaştığı olaylar karşısındaki davranış ve yaşam tarzından alınacak dersler ve ibretler özetlenen her konunun sonunda maddeler halinde sunulmaktadır.

En şerefli Peygamberin ve tarihin en büyük insanının siyerini anlattığı bu sahifelerde yazar, ne bir tarihçi gibi olayları olduğu gibi aktarmakla yetinmiş ne de bir kelimacı gibi münakaşaya girip sözü uzatmıştır. Bilakis davet ve tebliğ sahasındaki derin tecrübeleriyle siyerden çıkardığı mükemmel dersler ve ibretlerle davetçilerin yoluna ışık tutmuştur.

Prof. Dr. Mustafa Sıbai, bütün İslâm gençliğine Peygamberin siyerini öğrenme sevgisini aşılama, bunu öğrenip hayatlarına uygulamalarını sağlamak amacıyla kaleme aldığı bu eseri her müslümanın okumasını tavsiye ediyoruz.

